

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.011.02.2021

Maciej Chorowski
Prezes Zarządu
Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
ul. Konstruktorska 3A
02-673 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/067 „Wykorzystanie energii wód termalnych dla celów wytwarzania ciepła”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ¹ , ul. Konstruktorska 3A, 02-673 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Maciej Chorowski, Prezes Zarządu, od 20 sierpnia 2020 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Małgorzata Skucha, Prezes Zarządu, od 1 stycznia 2013 r. do 18 grudnia 2015 r.; Kazimierz Kujda, Prezes Zarządu, od 18 grudnia 2015 r. do 12 lutego 2019 r.; Marek Ryszka, p.o. Prezesa Zarządu, od 26 lutego 2019 r. do 29 sierpnia 2019 r.; Piotr Woźny, Prezes Zarządu, od 30 sierpnia 2019 r. do 31 maja 2020 r.; Dominik Bąk, p.o. Prezesa Zarządu, od 1 czerwca 2020 r. do 19 sierpnia 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań związanych z rozpoznaniem zasobów wód termalnych oraz ich wykorzystaniem w celach ciepłowniczych. 2. Finansowanie wybranych zadań realizowanych przez państwową służbę geologiczną oraz przez podmioty zajmujące się wykorzystaniem energii wód termalnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2015-2021 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych ²), z uwzględnieniem informacji z lat wcześniejszych niezbędnych do oceny kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Aleksander Górnjak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/77/2021 z 12 kwietnia 2021 r. (akta kontroli str.1-3)

¹ Dalej: „NFOŚiGW” lub „Fundusz”.

² Tj. do 20 sierpnia 2021.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm. Dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Fundusz prawidłowo wykonywał działania związane ze wsparciem finansowym udzielanym podmiotom realizującym zadania rozpoznania i wykorzystania zasobów energii geotermalnej w kraju. Wykonując ustawowe zadania związane ze wspomaganie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii NFOŚiGW opracowywał i aktualizował programy priorytetowe dedykowane finansowaniu zadań państwowej służby geologicznej w zakresie geologicznego rozpoznania występowania wód termalnych na terenie kraju, jak i wykorzystania ich przez przedsiębiorców w celach pozyskania ciepła. Treści programów oraz procedury dotyczące naboru i ocen wniosków o udzielenie wsparcia finansowego na realizację ww. zadań były ogólnie dostępne, m.in. publikowane na stronach internetowych Funduszu. Wybór przedsięwzięć finansowanych ze środków NFOŚiGW w oparciu o ustalone kryteria sprzyjał równemu traktowaniu wszystkich wnioskodawców.

W badanym okresie Fundusz zawarł dziewięć umów na realizację zadań państwowej służby geologicznej, związanych z geotermią na łączną kwotę blisko 30 mln zł. Efektem programów priorytetowych dedykowanych geotermii była modernizacja sześciu instalacji geotermalnych⁵ oraz zawarcie umów na sfinansowanie realizacji 29 inwestycji (głównie otworów badawczych), które będą mogły docelowo służyć do pozyskania energii wód termalnych w celach ciepłowniczych⁶. Łączne dofinansowanie ww. inwestycji w okresie objętym kontrolą w formie dotacji i pożyczek wyniosło ponad 766 mln zł.

Fundusz finansując zadania związane z geotermią realizowane przez państwową służbę geologiczną oraz podmioty zajmujące się wykorzystaniem energii wód termalnych działał zgodnie z obowiązującymi procedurami udzielenia dofinansowania i realizacji przedsięwzięć ze środków NFOŚiGW, w szczególności w części dotyczącej zasad rozpatrywania wniosków o dofinansowanie oraz rozliczania przyznanego dofinansowania. Występowały jednak przypadki nieprawidłowości związane z przekraczaniem terminów procedowania poszczególnych etapów rozpatrywania wniosków, co dotyczyło wniosków czterech potencjalnych beneficjentów spośród dziesięciu badanych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań związanych z rozpoznaniem zasobów wód termalnych oraz ich wykorzystaniem w celach ciepłowniczych

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*⁸ NFOŚiGW, jako Instytucja ochrony środowiska, finansuje m.in. zadania związane ze

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Geotermia Poddębice Sp. z o.o., PEC Geotermia Podhalańska S.A., Geotermia Pyrzyce Sp. z o.o., G-Term Energy Sp. z o.o. w Stargardzie Szczecińskim, Park Wodny Bania S.A. w Białce Tatrzańskiej, Geotermia Mazowiecka S.A.

⁶ Gmina Szafary, Gmina Łądek-Zdrój, Gmina Miejska Koło, Gmina Miasto Sochaczew, Gmina Miasto Sieradz, Gmina - Miasto Tomaszów Mazowiecki, Gmina Miejska Turek, Gmina Miasta Dębica, Gmina Sękowa, BDM FORTECZNA Sp. z o.o. w Pieszcach, Miasto Piastów, Miasto Gniezno, Gmina Miasto Inowrocław, Gmina Miasto Olawa, Gmina Gąsowa, Miasto Żyrardów, Gmina Miasto Łowicz, Gmina Jasienica, Miasto Otwock, Gmina Smyków, Gmina Miejska Wągrowiec, Gmina Trzebnica, Gmina Głuszycza, Gmina Dębno, Gmina Wołomin, Geotermia Toruń Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sieradzu, Bania Sp. z o.o., Miejski Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Kole,

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

wspomaganiem wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii⁹.

W okresie objętym kontrolą w Funduszu obowiązywała instrukcja pn. „Opracowywanie i wdrażanie programów priorytetowych”¹⁰, której celem było określenie sposobu postępowania i odpowiedzialności w procesie opracowania i wdrażania programów priorytetowych. Zakres instrukcji określał m.in.: opracowanie programu priorytetowego i planu jego wdrażania; wprowadzanie zmian do programu; opracowanie listy priorytetowych programów; opracowanie harmonogramu naborów wniosków; wdrażanie programów oraz zakres odpowiedzialności. Listę programów, po uzgodnieniu jej z ministrem właściwym ds. klimatu¹¹, dyrektor Departamentu Wsparcia przedkładał Zarządowi NFOŚiGW do akceptacji i zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW¹².

Zgodnie z ww. Instrukcją, dyrektorzy komórek ekologicznych¹³, przy udziale koordynatorów programów, winni dokonać raz do roku przeglądu koordynowanych przez siebie programów priorytetowych. W trakcie przeglądu, programy poddawane były analizie, w szczególności w zakresie: realizacji budżetu i wskaźników osiągnięcia celu; stosowanych form dofinansowania; intensywności i warunków dofinansowania; beneficjentów dofinansowania; rodzaju finansowanych przedsięwzięć/zadań; dotrzymania zasady niewypierania środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej¹⁴ i innych źródeł niepodlegających zwrotowi, a także konkurencji z innymi programami wdrażanymi przez NFOŚiGW. Koordynator programu, na skutek przeglądu lub innych uzasadnionych powodów mógł przygotować zmianę programu lub planu wdrażania. Ostatni przegląd programów priorytetowych został przeprowadzony w maju 2020 r. Wyniki przeglądu przeprowadzonego w 2021 r. były w trakcie opracowania.

(akta kontroli str. 5-13, 14-23)

Zarząd Funduszu otrzymywał miesięczne sprawozdania z realizacji Planu Działalności NFOŚiGW. W sprawozdaniach przedstawiana była m.in. informacja dotycząca głównych wielkości ekologicznych (wskaźniki programów priorytetowych oraz efekty ekologiczne dla przedsięwzięć finansowanych ze środków krajowych i zagranicznych). Sprawozdania zawierały zagregowane dane m.in. w podziale na programy priorytetowe, dzięki czemu Zarząd miał możliwość ich monitorowania.

(akta kontroli str. 24-63)

Wszystkie projekty związane z rozpoznaniem i udostępnieniem wód termalnych finansowane przez Fundusz w ramach programów priorytetowych, opisanych poniżej w pkt. 1.1. i 1.2., opiniowane były przez ministra właściwego ds. środowiska, bowiem zgodnie z art. 411 ust. 2 ustawy POŚ przeznaczenie środków na finansowanie potrzeb geologii wymagało zasięgnięcia opinii ww. ministra. Nie dotyczyło to projektów dotyczących energetycznego wykorzystania wód termalnych opisanych poniżej w pkt. 1.3.

Treści programów priorytetowych dedykowanych geotermii opisanych poniżej oraz procedury dotyczące naboru i ocen wniosków o udzielenie wsparcia finansowego na realizację ww. zadań były ogólnie dostępne, tj. były m.in. publikowane na stronach internetowych Funduszu. Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków NFOŚiGW były jednakowe dla wszystkich wnioskodawców.

⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, ze zm. Dalej: ustawa POŚ.

⁹ Art. 400a ust. 1 pkt 22 ustawy POŚ.

¹⁰ Zatwierdzona uchwałą Zarządu NFOŚiGW nr B/35/1/2014, z dnia 4 lipca 2014 r. Ostatnia aktualizacja: uchwała Zarządu Funduszu nr B/10/25/2020 z dnia 3 marca 2020 r.

¹¹ A w części dotyczącej gospodarki wodnej z Prezesem Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

¹² Dalej także: „RN NFOŚiGW” lub „RN Funduszu”.

¹³ M.in. Departament Energii i Departament i Departament Ochrony Ziemi.

¹⁴ Dalej: „UE”.

1.1. Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy¹⁵ na mocy art. 162 ust.1 pkt 1 w zw. z art.163 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - *Prawo geologiczne i górnictwo*¹⁶ wykonuje zadania państwa w zakresie geologii, którymi są m.in. inicjowanie, koordynowanie i wykonywanie zadań zmierzających do rozpoznania budowy geologicznej kraju, w tym prac o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w szczególności dla odnowienia bazy surowcowej kraju, ustalania zasobów złóż kopalin, a także dla ochrony środowiska. Ponadto PIG-PIB wykonuje inne zadania państwa w zakresie geologii powierzone przez ministra właściwego ds. środowiska (art. 162. ust. 2 ustawy *Pgg*).

W poszczególnych latach objętych kontrolą NFOŚiGW otrzymywał zaakceptowane przez ministra właściwego ds. środowiska plany prac PIG-PIB przewidziane do realizacji, m.in. dotyczące rozpoznania geologicznego kraju. Akceptacja planu stanowiła podstawę do składania przez PIG-PIB wniosków do NFOŚiGW o dofinansowanie przedsięwzięć wymienionych w tym planie.

Fundusz corocznie zabezpieczał w swoich planach działalności środki na realizację zadań wskazanych w planach prac PIG-PIB. Środki na finansowanie geologii, w tym zadań polegających na wykonywaniu prac i robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych w celu ich udostępnienia pochodziły z opłat, o których mowa w dziale VII ustawy *Pgg*.

W okresie objętym kontrolą zadania z zakresu geologii, w szczególności związane z rozpoznawaniem zasobów wód termalnych, były i są finansowane w ramach następujących programów priorytetowych przygotowanych przez NFOŚiGW:

- „*Geologia i górnictwo*”. Część 1) *Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalin i wód podziemnych*, przewidzianym na lata 2015-2023¹⁷;
- „*Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju*” od 2019 roku, będącym kontynuacją ww. programu „*Geologia i górnictwo*”, przewidzianym na lata 2019-2026.

(akta kontroli str. 66-67)

1.1.1. W latach 2015-2019 w NFOŚiGW finansowanie realizacji zadań PIG-PIB dotyczące m.in. geotermii było planowane i realizowane w ramach programu priorytetowego „*Geologia i górnictwo*”¹⁸, w którym określono m.in. formy i warunki udzielania dofinansowania oraz szczegółowe kryteria wyboru wniosków o dofinansowanie. Celem programu było m.in. prowadzenie badań środowiskowych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych.

Beneficjentami programu mogli być m.in.:

- PIG-PIB dla realizacji zadań państwowej służby geologicznej¹⁹, określonych w *ustawie Pgg* i państwowej służby hydrogeologicznej określonych w *ustawie z 20 lipca 2017 r. Prawo wodne*²⁰;
- podmioty uprawnione do realizacji przedsięwzięć z zakresu rozpoznawania możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych, zgodnie z *ustawą Pgg*.

Wskaźnikiem osiągnięcia celu dla wszystkich zadań realizowanych w ramach tego programu (Części 1) była planowana liczba wykonanych opracowań, która wynosiła

¹⁵ Dalej: „PIG-PIB”.

¹⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1420, Dalej: „ustawa *Pgg*”.

¹⁷ Dalej: program priorytetowy „*Geologia i górnictwo*”. Część 2) programu *Geologia i górnictwo* – Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin, a Część 3) Przeciwdziałanie osuwiskom ziemi i likwidowanie ich skutków dla środowiska.

¹⁸ Zatwierdzony uchwałą Zarządu NFOŚiGW nr: B/48/14/2014 z dnia 12 września 2014 r. i zmieniany przez Zarząd NFOŚiGW uchwałami nr: B/15/21/2015; B/28/25/2015; B/1/3/2016; B/22/3/2016; B/15/11/2017; B/43/15/2017.

¹⁹ Dalej: „PSG”.

²⁰ Dz.U. z 2021 r. poz. 624, ze zm.

co najmniej 1 050 szt²¹. Formą dofinansowania przez NFOŚiGW realizacji zadań w ramach programu „*Geologia i górnictwo*” było udzielanie dotacji. Intensywność, tj. wielkość dofinansowania w formie dotacji, wynosiła do 100% kosztów kwalifikowanych dla zadań PSG określonych w *ustawie Pgg*.

Szczegółowe informacje dla wszystkich beneficjentów dotyczące zasad naboru wniosków i ich oceny określono w regulaminach naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków NFOŚiGW w ramach programu priorytetowego „*Geologia i górnictwo*” (dla każdej z trzech części osobno). Określono w nich m.in.: sposób składania wniosków; możliwość jednokrotnego uzupełnienia złożonej dokumentacji przy pomocy Generатора Wniosku o Dofinansowanie; terminy (liczba dni roboczych) poszczególnych etapów rozpatrywania wniosków przez NFOŚiGW; kryteria oceny wniosków. Na stronie internetowej NFOŚiGW publikowano ogłoszenia o naborach wniosków dotyczących ww. programu²².

Budżet programu priorytetowego „*Geologia i górnictwo*” wynosił 1 095 mln zł, w tym dla Części 1 do 802,2 mln zł. W łącznej puli budżetu ww. programu znajdowały się kwoty przeznaczone m.in. na:

- zadania PSG realizowane przez PIG-PIB, określone w *ustawie Pgg* lub powierzone do realizacji przez ministra właściwego ds. środowiska, zgodnie z tą ustawą, w tym również środki na rozpoznanie złóż wód termalnych;
- zadania związane z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych, realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorców.

(akta kontroli str.106 - 148)

1.1.2. Od 2019 r. zadania PSG związane m.in. z geotermią finansowane były w ramach programu priorytetowego „*Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju*”²³, który był kontynuacją programu „*Geologia i górnictwo*” w części dotyczącej geologii, tj. wyłączono z niego zadania związane z górnictwem. Zobowiązania oraz wypłaty, jak i wskaźniki z programu „*Geologia i górnictwo*” zostały uwzględnione w nowym programie. W stosunku do poprzedniego programu, zostały wprowadzone odstępstwa w zakresie wytycznych dot. kosztów kwalifikowanych, umożliwiające finansowanie PIG-PIB m.in.:

- leasingu, najmu lub dzierżawy floty samochodowej, sprzętu geologicznego i informatycznego;
- kosztów pośrednich w wysokości 30% od wynagrodzeń osobowych;
- badań lekarskich, ZFŚS, PFRON i wyposażenia o wartości 1,0 - 3,5 tys. zł.

Przesłankami będącymi podstawą do opracowania programu były m.in. zapisy Strategii działania NFOŚiGW na lata 2017-2020, gdzie w kierunkach finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej ze środków i przy udziale Funduszu, w pkt. VII.4. w zakresie dziedziny Geologia, w perspektywie objętej Strategią, wymieniono działania ukierunkowane na rozpoznanie budowy geologicznej kraju oraz wsparcie racjonalnej gospodarki zasobami złóż kopalin i wód podziemnych, poprzez wdrażanie długoterminowych polityk państwa i kierunków badań w zakresie geologii, implementację stosownych dyrektyw oraz realizację zadań ustawowych i innych, niezbędnych do poszerzenia bazy geologicznej, w zakresie badawczo-

²¹ Poprzez opracowanie należy rozumieć m.in.: projekty robót geologicznych, dokumentacje geologiczne, arkusze map, sprawozdania z wykonanych prac, opracowania naukowo – badawcze. Zgodnie z planem wdrażania programu, stanowiącym załącznik nr 2 do uchwały Zarządu NFOŚiGW nr B/22/8/2016 z 25 maja 2016 r. dotyczyło to umów podpisanych od 2015 r.

²² W dniach: 8 lipca 2016 r. dla naboru wniosków na 2016 r.; 30 marca 2017 r. dla naboru 2017 r. oraz 27 kwietnia 2018 r. dla naboru 2018 r. W ogłoszeniach tych podano odpowiednio następujące terminy składania wniosków: od 15 lipca 2016 r. do 30 listopada 2016 r.; od 3 kwietnia 2017 r. do 30 listopada 2017 r.; od 7 maja 2018 r. do 30 listopada 2018 r.

²³ aktualizowanego przez Zarząd Funduszu do dnia zakończenia kontroli ośmiokrotnie, tj.: Uchwała B/42/12/2019 z dnia 01.10.2019 r.; Uchwała B/52/15/2019 z dnia 11.12.2019 r.; Uchwała B/54/10/2019 z dnia 23.12.2019 r.; Uchwała B/15/6/2020 z dnia 07.04.2020 r.; Uchwała B/21/28/2020 z dnia 19.05.2020 r.; Uchwała B/31/15/2020 z dnia 28.07.2020 r.; Uchwała B/4/1/2021 z dnia 25.01.2021 r.; Uchwała B/9/2/2021 z dnia 01.03.2021 r.

rozpoznawczym i dokumentacyjnym, realizowanych przez PSG, a także badania środowiskowe związane z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód.

Stopień realizacji celu programu dla PSG mierzony był za pomocą wskaźnika osiągnięcia celu jako liczba sporządzonych opracowań - planowana wartość wskaźnika osiągnięcia celu wynosiła co najmniej 8 050 szt. dla wszystkich zadań realizowanych w ramach niniejszego programu w latach 2020-2026.

Zgodnie z wynikami przeglądu ww. programu priorytetowego, przeprowadzonym w 2020 r., sporządzono 6 839 opracowań związanych z geologią, co stanowiło 85% założonego celu do 2026 r.

Budżet na realizację celu programu, wynosił do 1 955,0 mln zł, uwzględniając w tym umowy wcześniej zawarte, na podstawie poprzedniego programu, o wartości 682,0 mln zł. Kwota wolna pozostająca do podpisania umów w ramach programu wynosiła 1 223,0 mln zł dla bezzwrotnych form dofinansowania i 50,0 mln zł dla zwrotnych form dofinansowania. Okres realizacji programu określono na lata 2019-2026, przy czym zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane mają być do 2023 r., a środki wydatkowane będą do 2026 r.

Nabór wniosków odbywał się w trybie ciągłym. Terminy (od 14 października 2019 r. do 23 grudnia 2022 r.), sposób składania i rozpatrywania wniosków określone zostały odpowiednio w ogłoszeniu o naborze i w regulaminie naboru, które zamieszczono na stronie internetowej NFOŚiGW. Etapy rozpatrywania wniosków oraz kryteria ich oceny zostały określone w regulaminie naboru.

(akta kontroli str.149-189)

W okresie objętym kontrolą PIG-PIB realizował lub zaplanował realizację prac związanych z geotermią w ramach 12 zadań (podzadań)²⁴ zawartych w rocznych planach pracy na lata 2013-2021. Łączny koszt realizowanych (zaplanowanych) zadań wynosił 31 826,0 tys. zł. Do dnia zakończenia kontroli Fundusz zawarł dziewięć umów na realizację zadań (podzadań) związanych z geotermią na łączną kwotę 29 856,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 82-83)

1.2. Zadania związane z rozpoznawaniem możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych Fundusz dofinansowywał również innym podmiotom niż PIG-PIB (jednostki samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze). Dotyczyło to dofinansowania, w ramach następujących programów priorytetowych, udostępniania wód termalnych otworami wiertniczymi:

– „*Geologia i górnictwo*” w latach 2016-2019;

²⁴ 1) Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalni (solanki, wody lecznicze i termalne) – 974 518,42 zł; 2) Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap I – 1 948 304,20 zł; 3) Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalni (solanki, wody lecznicze i termalne) – 1 079 503,72 zł; 4) Podzadanie: 1. Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap II - prace własne PSG – 2 298 300,00 zł; 5) Podzadanie: 2. Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap II - prace podwykonawców – 457 672,07 zł; 6) Podzadanie: Ocena potencjału energetycznego i uwarunkowań środowiskowych dla wsparcia zrównoważonego rozwoju geotermii niskotemperaturowej – 6 189 299,00 zł; 7) Podzadanie: Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania – 1 363 951,50 zł; 8) Podzadanie: Program oceny stanu jakości i zasobów wód podziemnych zaliczonych do kopalni w celu ich ochrony i racjonalnego wykorzystania z uwzględnieniem zasad dokumentowania – 782 083,85 zł; 9) Podzadanie: Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalni (solanki, wody lecznicze i termalne) - 1 253 000,00 zł; 10) Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalni (solanki, wody lecznicze i termalne) – 1 389 750,00 zł; 11) Atlas geotermalny Sudetów i ich przedpola – 12 119 674,00 zł; 12) Geośrodowiskowe uwarunkowania wykorzystania energii wód termalnych na obszarze niecki mogileńsko-łódzkiej z uwzględnieniem oddziaływania eksploatacji na użytkowe poziomy wodonośne – 1 969 900,00 zł (umowa niepodpisana).

- „Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju” od 2019 roku, będącego kontynuacją programu „Geologia i górnictwo” w części dotyczącej geologii (do końca 2019 r.);
- „Udostępnianie wód termalnych w Polsce” od 2020 roku.

(akta kontroli str. 66-67)

1.2.1. W ramach programu priorytetowego „Geologia i górnictwo” katalog kosztów kwalifikowalnych dopuszczał m.in. wykonywanie odwiertów badawczych, z wyłączeniem rekonstrukcji, dla przedsięwzięć związanych z rozpoznaniem możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych. Dla zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorców wskaźnikiem była głównie liczba wykonanych odwiertów/otworów wiertniczych. Planowana ilość wykonanych otworów wynosiła co najmniej 10 szt.²⁵

Kontynuacja przedsięwzięć realizowanych przez te podmioty, w zakresie innym niż wykonanie otworów geotermalnych, tj. wykonanie pozostałych zadań inwestycyjnych, służących m.in. odbiorowi ciepła geotermalnego oraz jego przesyłowi do odbiorców, mogła nastąpić w ramach programu priorytetowego „Poprawa jakości powietrza, część 1) Energetyczne wykorzystanie zasobów geotermalnych”.

Formą dofinansowania przez NFOŚiGW realizacji zadań w ramach programu priorytetowego „Geologia i górnictwo” było udzielanie dotacji. Intensywność, tj. wielkość dofinansowania w formie dotacji wynosiła:

- do 100% kosztów kwalifikowalnych dla przedsięwzięć związanych z rozpoznawaniem możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych, tj. złóż wód termalnych oraz energii cieplnej suchych skał, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego;
- do 50% kosztów kwalifikowalnych dla przedsięwzięć związanych z rozpoznawaniem możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych, realizowanych przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego. Intensywność mogła być podwyższona o 10 pkt procentowych dla średnich przedsiębiorstw i o 20 pkt procentowych dla małych i mikroprzedsiębiorstw.

Dofinansowanie w formie przekazania środków do 100% kosztów kwalifikowalnych mogło być realizowane dla badań i prac geologicznych dla ochrony środowiska realizowanych przez państwowe jednostki budżetowe.

Przedsięwzięcia związane z rozpoznawaniem możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych, które mogły być finansowane w ramach programu „Geologia i górnictwo” musiały spełniać m.in. następujące warunki:

- przedsięwzięcie posiadało projekt robót geologicznych, zatwierdzony decyzją marszałka województwa (w zakresie wód termalnych);
- przedsięwzięcie posiadało analizę uwarunkowań wykorzystania zasobów geotermalnych, której wzór stanowił załącznik do programu, zawierającą istotne elementy pozwalające na ocenę wniosku;
- wnioskodawca posiadał tytuł prawny do gruntu;
- przedsięwzięcie określone we wniosku o udzielenie dofinansowania nie zostało rozpoczęte przez dzień jego złożenia;
- przed podjęciem decyzji o udzieleniu dofinansowania konieczne było uzyskanie pozytywnej opinii dotyczącej przedsięwzięcia, wydanej przez ministra właściwego ds. środowiska, o której mowa w art. 411 ust. 2 ustawy POŚ (o opinię występował NFOŚiGW).

(akta kontroli str.109-112)

²⁵ Co dotyczyło wszystkich otworów – nie tylko geotermalnych.

W ramach ww. programu priorytetowego, w części dotyczącej wyłącznie projektów związanych z geotermią (wykonanie otworów badawczych), do Funduszu wpłynęło:

- w ramach naboru wniosków trwającego do 30 listopada 2016 r. - 30 wniosków na łączną kwotę dofinansowania 443 994,0 tys. zł, w tym m.in.: wniosek Gminy Uniejów pn.: „Rozpoznanie i udokumentowanie zasobów wód termalnych z utworów jury dolnej w rejonie Uniejowa” na kwotę dofinansowania 16 432,2 tys. zł. Został on odrzucony przez Fundusz na skutek negatywnej opinii Ministra Środowiska. W uzasadnieniu opinii Minister wskazał m.in., że: *„(...) Projektowany otwór Uniejów GT-1 zlokalizowany jest w obszarze charakteryzującym się dobrym rozpoznaniem geologicznym, gdzie ryzyko związane z ujęciem wód termalnych jest niewielkie, zatem przedsięwzięcie w sposób istotny nie przyczyni się do uzyskania nowej wiedzy o budowie geologicznej. Ponadto w Uniejowie udokumentowano złoża wód termalnych w utworach kredowych, które objęte jest koncesją na wydobywanie wód termalnych, przy czym prace geologiczne mające na celu rozpoznanie chłonności warstw kredy dolnej oraz aktualizację zasobów eksploatacyjnych wód termalnych zostały dofinansowane ze środków NFOŚiGW (2 dotacje). Dla ww. złoża ustanowiono obszar górniczy Uniejów, obręb którego zaprojektowano otwór Uniejów GT-1. Przedsięwzięcie tego typu powinno być finansowane z innych źródeł, w szczególności ze środków subfunduszu OZE.”*

W ramach niniejszego naboru Fundusz zawarł pięć umów na dofinansowanie na łączną kwotę 106 293,6 tys. zł, w tym m.in. z Gminą Sieradz - wniosek pn.: „Rozpoznanie i udokumentowanie zasobów wód termalnych na terenie miasta Sieradz” na kwotę 10 589,7 tys. zł, które to przedsięwzięcie zostało zrealizowane przez Gminę.

(akta kontroli str.103-105, 190-193)

- w ramach naboru wniosków trwającego do 30 listopada 2017 r. - wpłynęło 25 wniosków na łączną kwotę 411 857,4 tys. zł, z czego z czterema wnioskodawcami Fundusz zawarł umowy na łączną kwotę 59 470,7 tys. zł; W ramach niniejszego naboru wpłynął m.in. wniosek Gminy Mszczonów pn.: „Poszukiwanie i rozpoznanie wód termalnych otworem Wręcza MGT-1 w miejscowości Wręcza z utworów kredy dolnej” na kwotę 15 282,1 tys. zł, który został odrzucony przez Fundusz;
- w ramach naboru wniosków trwającego do 30 listopada 2018 r. - wpłynęło 18 wniosków na łączną kwotę 251 831,8 tys. zł, z czego z jednym wnioskodawcą Fundusz zawarł umowę na kwotę 10 780,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 99-102)

Na temat przyczyn odrzucenia tak dużej liczby wniosków w ramach ww. programu priorytetowego Dyrektor Departamentu Audytu i Kontroli Wewnętrznej²⁶ wyjaśnił m.in., że: *„(...) Główną przyczyną odrzucenia wniosków, złożonych w latach 2016-2019 (...) były negatywne opinie ministra właściwego ds. środowiska lub brak możliwości pozytywnego zaopiniowania wniosku przez ministra właściwego ds. środowiska, z uwagi na fakt, że opiniowane przedsięwzięcia nie przyczynią się do uzyskania nowej istotnej wiedzy o budowie geologicznej, warunkach hydrogeologicznych i geotermalnych w danym rejonie. Zgodnie z programem priorytetowym (...), warunkiem dofinansowania było uzyskanie, przed podjęciem decyzji o udzieleniu dofinansowania, pozytywnej opinii dotyczącej przedsięwzięcia,*

²⁶ Dalej: „AiKW”.

wydanej przez ministra właściwego ds. środowiska, o której mowa w art. 411 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska (...)

(akta kontroli str.197-198)

Według stanu na dzień zakończenia kontroli, w ramach naborów dot. ww. programu priorytetowego siedem zadań zostało zakończonych²⁷, w ramach których wykonano siedem otworów geotermalnych, a pozostałe trzy projekty²⁸ były w trakcie realizacji.

(akta kontroli str.2291-2292)

1.2.2. W programie priorytetowym „Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju” w momencie jego ogłoszenia w 2019 r. wskazano m.in., że w ramach programu realizowane będą przedsięwzięcia m.in. w zakresie badań środowiskowych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych w celu wykorzystania tych wód do produkcji energii. Wskazano również, że kontynuacja przedsięwzięć²⁹ może nastąpić w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus”³⁰. Okres wdrażania programu ustalono na lata 2019-2026.

Jako beneficjentów programu wskazano, oprócz PSG, jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty uprawnione do realizacji przedsięwzięć z zakresu rozpoznawania możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych, zgodnie z ustawą Pgg. Warunkiem dofinansowania przedsięwzięć było:

- posiadanie projektu robót geologicznych, zatwierdzonego decyzją właściwego marszałka województwa;
- posiadanie analizy uwarunkowań wykorzystania zasobów geotermalnych, zawierającą istotne elementy pozwalające na ocenę wniosku;
- posiadanie tytułu prawnego do gruntu na okres realizacji przedsięwzięcia oraz okres jego trwałości³¹.

W ramach rozpatrywania wniosku Fundusz przekazywał go do zaopiniowania ministrowi właściwemu ds. środowiska.

Intensywność dofinansowania w formie dotacji została ustalona na poziomie:

- do 100% kosztów kwalifikowalnych dla przedsięwzięć realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego;
- do 50% kosztów kwalifikowalnych dla przedsięwzięć realizowanych przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego. Intensywność mogła być podwyższona o 10 pkt procentowych dla średnich przedsiębiorstw i o 20 pkt procentowych dla małych i mikroprzedsiębiorstw.

Z kolei intensywność dofinansowania w formie pożyczki została ustalona na poziomie 50 % kosztów kwalifikowalnych.

Jako wskaźnik osiągnięcia celu ustalono m.in. liczbę wykonanych odwiertów/otworów wiertniczych w ilości co najmniej 22 szt.³² Zgodnie z wynikami przeglądu programu priorytetowego, przeprowadzonego w 2020 r., sporządzono łącznie 208 odwiertów³³, co stanowiło 945% założonego celu do 2026 r.

(akta kontroli str. 14-63, 176-179)

²⁷ Wnioski złożone przez: Miasto Tomaszów Mazowiecki, Gmina Turek, Gmina Sękowa, Gmina Łądek Zdrój, Gmina Kolo, Miasto Sochaczew, Miasto Sieradz.

²⁸ Wnioski złożone przez: Gmina Szafłary, Miasto Dębica i BDB Sp. z o.o., dotyczące wykonania łącznie trzech otworów badawczych.

²⁹ Tj. m.in. budowa otworu chłonnego, infrastruktury zakładu ciepłowniczego.

³⁰ Program został wydzielony z programu priorytetowego „Energia Plus”.

³¹ Tj. w okresie, w którym projekt nie może być poddawany znaczącym modyfikacjom. Dotyczyło to w szczególności utrzymania celów oraz wskaźników produktu oraz rezultatu określonych we wniosku o dofinansowanie.

³² Co dotyczyło wszystkich otworów – nie tylko geotermalnych. Nabór wniosków odbywał się w trybie ciągłym - w terminie od 14 października 2019 r. do 23 grudnia 2022 r.

³³ Uwaga jw.

W dniu 2 grudnia 2019 r.³⁴ Główny Geolog Kraju wniósł do Prezesa NFOŚiGW o wstrzymanie aktualnego naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć związanych z poszukiwaniem i rozpoznaniem złóż wód termalnych, związanych z realizacją programu priorytetowego „Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju”. Powyższe argumentował m.in. tym, że: „(...) program (...) w dotychczasowym kształcie nie jest dostatecznie efektywny, biorąc pod uwagę potrzebę wzrostu wykorzystania geotermii jako jednego z odnawialnych źródeł energii”. W piśmie wskazano również, że: „(...) Aktualnie (...) trwają intensywne prace nad zmianą założeń programu priorytetowego i jego ukierunkowaniem na efektywne udostępnianie wód termalnych w Polsce oraz nad zmianą kryteriów oceny wniosków przez Ministra Środowiska. Zakłada się wprowadzenie znaczących ułatwień w pozyskaniu środków na realizację nowych otworów geotermalnych przez beneficjentów w taki sposób, aby umożliwić dofinansowanie przedsięwzięć, dla których prawdopodobieństwo rozpoznania i udokumentowania złóż wód termalnych będzie jak największe. Jednym z założeń będzie również bardziej racjonalne wydatkowanie środków i zmniejszenie komplikacji towarzyszących przygotowywaniu projektów robot geologicznych, przy jednoczesnym zwiększeniu ilości dotowanych odwiertów geotermalnych. Powyższe powinno pozwolić na uzyskanie lepszych efektów w zakresie rozwoju geotermii, przy mniejszych nakładach finansowych i mniejszym ryzyku udostępnienia zasobów wód termalnych. Planuje się, że w I kwartale 2020 r. rekomendacje do wniosków i kryteria ich oceny zostaną udostępnione na stronie internetowej NFOŚiGW, co będzie znaczącym ułatwieniem dla potencjalnych beneficjentów i po dostosowaniu wniosków pozwoli na uzyskanie dofinansowania przez większą ich liczbę. (...)”

(akta kontroli str.168-169)

Zarząd Funduszu uchwałą nr B/52/15/2019 z dnia 11 grudnia 2019 r. wyraził zgodę na zawieszenie naboru wniosków w ramach programu priorytetowego „Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju”, dotyczących rozpoznawania możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych.

(akta kontroli str. 170-171)

Do czasu zawieszenia programu do Funduszu wpłynęły cztery wnioski o dotację na wykonanie otworów geotermalnych, na łączną kwotę 93 363,0 tys. zł, z czego na dzień zakończenia kontroli trzy zostały odrzucone³⁵ i jeden był w trakcie procedowania³⁶. Przyczyna przedłużającego się procedowania tego wniosku nie leżała po stronie Funduszu.

(akta kontroli str. 79, 207-210)

1.2.3. Program priorytetowy „Udostępnianie wód termalnych w Polsce” został zatwierdzony w 2020 r., a RN Funduszu uchwałą nr 27/20 z dnia 6 marca 2020 r. ustaliła szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć realizowanych w jego ramach. Zgodnie z propozycją Głównego Geologa Kraju, został on wyodrębniony z programu „Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju” i był dedykowany wyłącznie geotermii. W ramach programu realizowane mogły być przedsięwzięcia w zakresie poszukiwania i rozpoznawania złóż wód termalnych w celu ich udostępnienia do wykorzystania pozyskanego ciepła/energii. Wskazano, że kontynuacja przedsięwzięć może nastąpić w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus”. Beneficjentami programu mogły być jednostki samorządu

³⁴ Pismo znak. DGK-II.4732.53.2019.KO z dnia 2 grudnia 2019 r.

³⁵ Wniosek Gminy Konstantynów - Wykonanie badawczego odwiertu geotermalnego w Konstantynowie Łódzkim; Wniosek Miasta Łodzi - Wykonanie otworu poszukiwawczo-rozpoznawczego Łódź GT-1 w celu ujęcia wód termalnych na terenie Miasta Łodzi; Wniosek Gminy Solina - Wykonanie otworu badawczego POG-1 w celu udokumentowania zasobów wód termalnych w utworach paleogenu, miejscowość Solina, powiat leski, województwo podkarpackie.

³⁶ Wniosek Gminy Wiśniowa - Rozpoznanie i udokumentowanie zasobów wód termalnych na terenie gminy Wiśniowa.

terytorialnego lub ich związku. Jako wskaźniki osiągnięcia celu ustalono liczbę wykonanych otworów wiertniczych - co najmniej 10 szt. i liczbę sporządzonych dokumentacji geologicznych - co najmniej 10 szt.

Budżet na realizację celu programu został zaplanowany na kwotę z limitem 300,0 mln zł. Realizację programu zaplanowano na lata 2020-2025, przy czym zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą do 2022 r., a środki na ten cel wydatkowane będą do 2025 r. Nabór wniosków odbywał się w trybie konkursowym (przeprowadzono dotychczas jeden nabór). Terminy, sposób składania i rozpatrywania wniosków określone zostały odpowiednio w ogłoszeniu o naborze i w regulaminie naboru, które zamieszczono na stronie internetowej NFOŚiGW. Formą dofinansowania była dotacja, a jej intensywność stanowiła do 100% kosztów kwalifikowalnych. Warunkiem dofinansowania przedsięwzięć było:

- posiadanie projektu robót geologicznych na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż wód termalnych, zatwierdzonego decyzją właściwego marszałka województwa oraz przeprowadzenie analizy uwarunkowań wykorzystania wód termalnych, zawierającej istotne elementy pozwalające na ocenę wniosku;
- posiadanie przez wnioskodawcę prawa własności lub prawa użytkowania wieczystego nieruchomości na okres realizacji przedsięwzięcia.

Zgodnie z art. 411 ust. 2 ustawy POŚ przeznaczenie środków na finansowanie potrzeb geologii wymaga zasięgnięcia opinii ministra właściwego ds. środowiska. Według założeń programu, Minister oceniał wnioski na podstawie kryteriów, stanowiących załącznik do programu priorytetowego. Był to nowy element w programie, gdyż w poprzednich programach priorytetowych wnioskodawcy nie znali kryteriów oceny wniosków przez Ministra. Wprowadzona nowa procedura była zatem bardziej transparentna dla beneficjenta.

W ramach procedowania wniosków, w odróżnieniu od poprzednich programów częściowo dedykowanych geotermii, zrezygnowano, w ramach kryteriów dopuszczających, z oceny finansowej (z uwagi na rodzaj beneficjenta - jst oraz formę i intensywność dofinansowania) oraz z oceny dopuszczalności pomocy publicznej³⁷.

Minister Środowiska 6 kwietnia 2020 r. przesłał do 193 gmin i 16 urzędów marszałkowskich pisma informujące o uruchomieniu ww. programu priorytetowego. W piśmie wskazano m.in.: „(...) że w związku z potrzebą zwiększenia dynamiki rozwoju geotermii w Polsce, we współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, został opracowany i wdrożony nowy program priorytetowy Funduszu pn. *Udostępnianie wód termalnych w Polsce. Umożliwia on uzyskanie dofinansowania na realizację przedsięwzięć w zakresie poszukiwania i rozpoznawania złóż wód termalnych w celu ich udostępnienia i wykorzystania pozyskanego ciepła/energii do celów ciepłowniczych/ogrzewania*”. W piśmie wskazano również, że: „(...) Wyżej wymieniony program jest skierowany do jednostek samorządu terytorialnego, które mogą uzyskać dofinansowanie w formie dotacji, wynoszące do 100% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia.(...)”.

Ww. pismo Ministra Środowiska zostało przesłane m.in. do gminy Lesznów, która została wskazana przez PIG-PIB, w finansowanym przez Fundusz zadaniu „Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania”, jako jedna z 11 gmin o relatywnie korzystnych warunkach geotermalnych.

---

³⁷ Fundusz posiadał opinię prawną, że pomoc dla jst na zadania wskazane w programie priorytetowym nie stanowią pomocy publicznej.

W ramach pierwszego naboru do nin. programu priorytetowego, który odbył się w okresie od 15 kwietnia 2020 r. do 30 września 2020 r., do NFOŚiGW wpłynęło 35 wniosków na łączną kwotę 669 059,9 tys. zł.

W dniu 7 czerwca 2021 r. Zarząd Funduszu zatwierdził listę rankingową wniosków zakwalifikowanych do dofinansowania ze środków NFOŚiGW, która zawierała 15 wniosków na łączną kwotę dotacji w wysokości 229 205,9 tys. zł³⁸. Wśród ww. wniosków znajdował się m.in. wniosek Miasta Żyrardów pn. „Wykonanie otworu poszukiwawczo-rozpoznawczego wód termalnych Żyrardów w miejscowości Żyrardów”. Miasto było większościowym udziałowcem Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej „Żyrardów” Sp. z o.o., będącego jednym z akcjonariuszy Geotermii Mazowieckiej S.A.

W ramach naboru wniosków złożyła m.in. Gmina Lesznowola, którego procedowanie przez Fundusz przedstawiono szerzej w kolejnym obszarze niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 80-81, 211-240, 2259-2263)

Odnosząc się do funkcjonowania ww. programów priorytetowych dotyczących finansowania projektów związanych z rozpoznawaniem możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych i finansowania ustawowych działań PIG-PIB Dyrektor Departamentu AiKW, działający z upoważnienia Zarządu Funduszu, wyjaśnił, m.in. że: „(...) Przyjęto, że w pierwszej kolejności zostaną dofinansowane prace poszukiwawczo-rozpoznawcze złóż wód termalnych, a w dalszej, w przypadku uzyskania korzystnych parametrów wody termalnej - inwestycyjne, ciepłownicze/energetyczne. Przedmiotowe programy są aktualizowane, w celu ich dostosowania do potrzeb związanych z rozwojem geotermii. I tak, w przypadku prac poszukiwawczo-rozpoznawczych, od 2020 roku został wdrożony nowy, dedykowany wyłącznie dofinansowaniu przedsięwzięć w zakresie poszukiwania i rozpoznawania złóż wód termalnych w celu ich udostępnienia do wykorzystania pozyskanego ciepła/energii do ogrzewania program priorytetowy Udostępnianie wód termalnych w Polsce. Jest to program ukierunkowany na bardziej efektywne udostępnianie wód termalnych w Polsce. (...)”.

(akta kontroli str.67-68)

1.3. Celem wsparcia inwestycji w obszarze energetyki i ciepłownictwa, bazujących na zasobach wód termalnych, NFOŚiGW prowadził nabory w ramach programów:

- program priorytetowy „Polska Geotermia Plus” na lata 2019-2025;
- program priorytetowy „Ciepłownictwo Powiatowe - pilotaż” na lata 2019-2025; konkursy realizowane w ramach POIiŚ 2014-2020, dla Osi Priorytetowej I – Zmniejszenie emisyjności gospodarki, Działanie 1.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, Poddziałanie 1.1.1. Wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej³⁹. Fundusz pełnił rolę Instytucji Organizującej Konkurs oraz występował w roli Instytucji Wdrażającej. Instytucją Pośredniczącą był minister właściwy ds. energii;
- programy wspierające Poddziałanie 1.1.1.- program priorytetowy „Wsparcie projektów realizowanych w ramach podziałania 1.1.1., działań 1.2, 1.5 i 1.6 POIiŚ 2014-2020”, funkcjonujący od 2019 r., a będący kontynuacją funkcjonującego w latach 2016-2018 programu priorytetowego „Wsparcie

³⁸ Miasto Piastów, Miasto Gniezno, Gmina Miasto Inowrocław, Gmina Miasto Olawa, Gmina Gąsowa, Miasto Żyrardów, Gmina Miasto Łowicz, Gmina Jasienica, Miasto Otwock, Gmina Smyków, Gmina Miejska Wągrowiec, Gmina Trzebnica, Gmina Głuszyca, Gmina Dębno, Gmina Wołomin.

³⁹ Dalej: Poddziałanie 1.1.1.

przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki Część 2) „Współfinansowanie projektów POIiŚ w ramach I osi priorytetowej POIiŚ 2014-2020-Zmniejszenie emisyjności gospodarki”⁴⁰;

- program „Budowa źródeł ciepła wykorzystujących energię geotermalną (geotermia głęboka)”, finansowanych ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021. Za wdrożenie programu odpowiedzialny jest Operator Programu, którym jest Minister Klimatu z pomocą NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 67)

1.3.1. Program priorytetowy „Polska Geotermia Plus” został zatwierdzony uchwałą Zarządu Funduszu nr B/23/18/2019 z dnia 28 maja 2019 r. Celem programu było zwiększenie wykorzystania zasobów geotermalnych w Polsce. Program realizowany w latach 2019-2025 jest skierowany do przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. *Prawo przedsiębiorców*⁴¹ wykonujących działalność gospodarczą. Budżet programu „Polska Geotermia Plus” wynosi 600,0 mln zł, z czego 300,0 mln zł zostało przeznaczonych na dofinansowanie w formie dotacji, a 300,0 mln zł w formie pożyczki.

W programie wyznaczono do dofinansowania przedsięwzięcia obejmujące:

- budowę nowej, rozbudowę lub modernizację istniejącej ciepłowni/elektrociepłowni/elektrowni geotermalnej, opartej na źródle geotermalnym;
- modernizację lub rozbudowę istniejących źródeł wytwarzania energii o ciepłownię/elektrociepłownię/elektrownię geotermalną, opartej na źródle geotermalnym;
- wykonanie lub rekonstrukcję otworu geotermalnego, z wyłączeniem pierwszego otworu badawczego.

Jak wyjaśnił Dyrektor Departamentu AiKW, ich zakres odpowiadał potrzebom istniejących ciepłowni geotermalnych ale także zachęcał do inwestowania w nowe otwory geotermalne. Dodatkowo, w ramach przedsięwzięć beneficjenci mogli realizować szereg zadań fakultatywnych, np. przedsięwzięcia służące poprawie jakości powietrza poprzez obniżenie wielkości emisji do atmosfery z działalności przemysłowej (nie związanej bezpośrednio ze źródłami spalania paliw).

Oczekiwanymi wskaźnikami osiągnięcia celu całego programu było:

- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej - co najmniej 12 500 GJ/rok;
- zmniejszenie zużycia surowców pierwotnych - co najmniej 16 250 Mg/rok;
- zmniejszenie emisji CO₂ - co najmniej 25 000 Mg/rok;
- ograniczenie emisji dwutlenku siarki - co najmniej 23 Mg/rok;
- ograniczenie emisji tlenków azotu - co najmniej 60 Mg/rok;
- ograniczenie emisji pyłu - co najmniej 13 Mg/rok;
- ilość wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych - co najmniej 100 000 MWh/rok;
- dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych - co najmniej 25 MW;
- dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji - co najmniej 1 MW.

Zgodnie z przeglądem programów priorytetowych przeprowadzonym w 2020 r. żaden z ww. wskaźników nie został osiągnięty, co było związane m.in. z tym, że nabór wniosków odbywał się w terminie od 3 lipca 2019 r. do 18 grudnia 2020 r. i tym samym finansowane inwestycje nie zostały jeszcze zrealizowane.

⁴⁰ Dalej: Współfinansowanie projektów POIiŚ w ramach I osi priorytetowej.

⁴¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 162.

W ramach naboru do Funduszu wpłynęły 24 wnioski o dofinansowanie w formie pożyczki lub dotacji lub łącznie o dotację i pożyczkę na kwotę 288 226,0 tys. zł. Według stanu na dzień 31 maja 2021 r. Fundusz zawarł cztery umowy na łączną kwotę 40 945,2 tys. zł, w efekcie czego dwie instalacje geotermalne zostaną zmodernizowane⁴². W dwóch przypadkach wnioskodawca złożył rezygnację ze względu na otrzymanie dofinansowania w ramach *Poddziałania 1.1.1.*; w dwóch przypadkach wnioski zostały odrzucone na etapie oceny merytorycznej; cztery wnioski były na etapie negocjacji warunków dofinansowania, a pozostałe wnioski były na etapie oceny merytorycznej.

W ramach niniejszego programu wnioski o dotację i pożyczkę złożyły m.in. spółki:

- Geotermia Pyrzyce Sp. z o.o. na zadanie pn.: „Modernizacja odwiertów geotermalnych w systemie układu geotermalnego w Pyrzycach wraz z budową instalacji fotowoltaicznej” na łączną kwotę 6 230,2 tys. zł.⁴³, z którą Fundusz zawarł umowy o dofinansowanie;
- Geotermia Uniejów im. St. Ołasa Sp. z o.o. na zadanie pn.: „Rekonstrukcja otworów geotermalnych Uniejów IGH-1 i Uniejów PIG/AGH-1 w celu zwiększenia możliwości produkcji ciepła geotermalnego przez Geotermię Uniejów” na łączną kwotę 3 500,0 tys. zł. Na dzień zakończenia kontroli NIK wnioski te były w trakcie procedowania;
- Geotermia Mazowiecka S.A. na zadanie pn.: „Modernizacja systemu ciepłowniczego w Mszczonowie” na łączną kwotę 15 882,2 tys. zł. Na dzień zakończenia kontroli NIK wnioski te były w trakcie procedowania.

(akta kontroli str. 84-85, 241-273)

1.3.2. Program priorytetowy „Ciepłownictwo powiatowe - pilotaż” został zatwierdzony uchwałą Zarządu Funduszu nr B/3/20/2019 z dnia 15 stycznia 2019 r.⁴⁴ Celem programu było zmniejszenie negatywnego oddziaływania przedsiębiorstw ciepłowniczych na środowisko, w tym poprawa jakości powietrza, poprzez wsparcie przedsięwzięć inwestycyjnych, w tym związanych z wykorzystaniem energii geotermalnej. Realizacja programu przewidziana była na lata 2019-2025, przy czym zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane miały być do 2023 r., a wydatkowanie środków do 2025 r. Budżet na realizację celu programu wynosił do 500 000,0 tys. zł, przy czym dla bezzwrotnych form dofinansowania - do 150 000,0 tys. zł., a dla zwrotnych form dofinansowania - do 350 000,0 tys. zł.

Intensywność dofinansowania w formie pożyczki wynosiła do 100% kosztów kwalifikowanych, a w formie dotacji do 50% kosztów kwalifikowanych. Warunkiem udzielenia dotacji było zaciągnięcie pożyczki z NFOŚiGW, w części stanowiącej uzupełnienie do 100% kosztów kwalifikowanych.

Beneficjentami programu mogły być spółki kapitałowe, których przedmiotem działalności jest produkcja energii cieplnej na cele komunalno-bytowe, a udział w kapitale zakładowym spółki jednostki samorządu terytorialnego, w tym związku jednostek samorządu terytorialnego jest nie mniejszy niż 70 %. Jednocześnie całkowita moc cieplna zamówiona systemu ciepłowniczego, w ramach którego prowadzona jest przedmiotowa działalność, powinna wynosić nie więcej niż 50 MW. W ramach ww. programu, który do 1 października 2020 r. dotyczył m.in. geotermii⁴⁵, finansowane mogły być m.in. projekty związane z energetycznym wykorzystaniem zasobów geotermalnych, tj.:

⁴² Geotermia Pyrzyce Sp. z o.o. i PEC Geotermia Podhalańska S.A.

⁴³ 2 492,1 tys. zł jako umowa dotacji i 3 738,1 tys. zł jako umowa pożyczki.

⁴⁴ Zmieniony uchwałami Zarządu Funduszu nr b/10/17/2020 z dnia 30 marca 2020 r. oraz B/30/11/20 z dnia 21 lipca 2020 r.

⁴⁵ Po tej dacie program nie obejmował już przedsięwzięć związanych z wykorzystaniem zasobów geotermalnych.

- budowa nowej, rozbudowa lub modernizacja istniejącej ciepłowni/elektrociepłowni/elektrowni geotermalnej;
- modernizacja lub rozbudowa istniejących źródeł wytwarzania energii o ciepłownię/elektrociepłownię/elektrownię geotermalną;
- wykonanie lub rekonstrukcja otworu, z zastrzeżeniem, że nie kwalifikuje się do wykonania otworu badawczego.

Stopień realizacji celu programu mierzony był za pomocą wskaźników pn.:

- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej - co najmniej 250 000 GJ/rok;
- zmniejszenie zużycia surowców pierwotnych - co najmniej 325 000 Mg/rok;
- zmniejszenie emisji CO₂ - co najmniej 80 000 Mg/rok;
- ograniczenie emisji dwutlenku siarki - co najmniej 450 Mg/rok;
- ograniczenie emisji tlenków azotu - co najmniej 1 200 Mg/rok;
- ograniczenie emisji pyłu - co najmniej 250 Mg/rok;
- ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej (końcowej) - co najmniej 22 000 MWh/rok;
- ilość zaoszczędzonej energii cieplnej (końcowej) - co najmniej 58 000 GJ/rok;
- dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych - co najmniej 25 MW;
- dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji - co najmniej 25 MW.

Nabór wniosków odbył się w okresie od 1 marca 2019 r. do 28 września 2020 r., w ramach którego wpłynął jeden wniosek związany z energetycznym wykorzystaniem zasobów geotermalnych na łączną kwotę dotacji i pożyczki w wys. 15 074,2 tys. zł, który został zatwierdzony przez Fundusz. Wniosek ten złożyła Geotermia Poddębice Sp. z o.o. pn.: „Zaprojektowanie i rozbudowa ciepłowni geotermalnej dla Geotermii Poddębice Sp. z o.o. o układ kogeneracyjny o mocy nie przekraczającej 1MW_e wraz z drugim stopniem odzysku ciepła o mocy około 3MW_t oraz siecią ciepłowniczą na terenie Gminy Poddębice - Etap I.”

(akta kontroli str. 86, 274-318)

1.3.3. Celem *Poddziałania 1.1.1.* była m.in. budowa lub przebudowa jednostek wytwórczych skutkująca zwiększeniem wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej.

Założone budżety na realizację *Poddziałania 1.1.1.*, w ramach których o wsparcie w formie dotacji ubiegały się inwestycje geotermalne wynosiły: dla I konkursu – 210 mln zł, dla III konkursu – 100 mln zł i dla V konkursu 200 mln zł.

Dofinansowaniem mogły zostać objęte projekty: budowy nowych lub przebudowy instalacji skutkujące zwiększeniem mocy zainstalowanej jednostek wytwarzania energii cieplnej wykorzystujących biomasę, energię promieniowania słonecznego lub energię geotermalną. Elementem projektu mogło być przyłącze do sieci ciepłowniczej należące do beneficjenta projektu (wytwórcy energii). W przypadku instalacji geotermalnych minimalna moc instalacji musiała wynosić 2 MW_t.

We wrześniu 2018 r. Fundusz jako Instytucja Wdrażająca zwrócił się do Instytucji Zarządzającej – Departamentu Funduszy Europejskich Ministerstwa Energii – z propozycją zmiany kryteriów wyboru projektów w ramach *Poddziałania 1.1.1.* W ocenie Funduszu, dotychczas stosowane kryteria wyboru projektów w obszarze wytwarzania ciepła z OZE faworyzowały projekty związane z produkcją ciepła z biomasy przy jednoczesnej eliminacji projektów geotermalnych. Propozycja

Funduszu została uwzględniona i w ramach II i V konkursu funkcjonowały proponowane przez Fundusz rozwiązania⁴⁶.

W ramach *Poddziałania 1.1.1.* wsparciem objęte były instalacje OZE, w tym m.in. instalacje geotermalne. Wskaźniki osiągnięcia celu programu były ustalone łącznie dla wszystkich źródeł OZE objętych wsparciem.

(akta kontroli str.319-352)

Uzupełnieniem finansowania w ramach *Poddziałania 1.1.1.* były programy priorytetowe Funduszu:

- program priorytetowy „*Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki część 2) Współfinansowanie projektów POLiŚ w ramach I osi priorytetowej POLiŚ 2014-2020 – zmniejszenie emisyjności gospodarki*”. Nabór wniosków w ramach ww. programu miał miejsce od 16 sierpnia 2016 r. do 30 stycznia 2017 r., a jego budżet wynosił do 3 000 mln zł;
- program priorytetowy „*Wsparcie projektów realizowanych w ramach poddziałania 1.1.1., działań 1.2, 1.5 i 1.6 POLiŚ 2014-2020*”. Nabór wniosków w ramach ww. programu miał miejsce od 29 kwietnia 2019 r. do 20 grudnia 2020 r., a jego budżet wynosił do 2 000 mln zł.

Powyższe programy oferowały wsparcie w formie pożyczki dla przedsięwzięć współfinansowanych w ramach *Poddziałania 1.1.1.* i dotyczyły tych samych zadań.

Wsparcie z ww. programów mogli uzyskać wyłącznie beneficjenci dotacji w ramach I osi POLiŚ 2014-2020, dla których funkcję Instytucji Wdrażającej pełnił NFOŚiGW. Tym samym, pomimo iż wnioski o dotację i pożyczkę były w większości składane w tych samych terminach, ostateczny termin podpisania umowy pożyczki mógł nastąpić dopiero po podpisaniu umowy o dotację.

(akta kontroli str. 355-393)

W okresie objętym kontrolą w ramach *Poddziałania 1.1.1.* przeprowadzono trzy nabory związane z geotermią, w ramach których do Funduszu wpłynęło 17 wniosków o przyznanie dotacji (środki unijne) i pożyczki (środki krajowe) lub samej dotacji na łączną kwotę 463 824,9 tys. zł, z czego Fundusz ocenił pozytywnie dziewięć wniosków na łączną kwotę 304 406,3 tys. zł, w tym dotacje 199 393,2 tys. zł. W ramach powyższych naborów wnioski złożyły m.in.:

- Geotermia Toruń Sp. z o.o. – wnioski o dotację i pożyczkę na łączną kwotę 42 727,4 tys. zł na zadanie pn.: „Budowa ciepłowni geotermalnej w Toruniu, wykorzystującej istniejące otwory GT-1 i GT-2”. Wnioski zostały zaakceptowane i zawarto umowy o dofinansowanie. W dniu 30 kwietnia 2021 r. RN Funduszu pozytywnie rozpatrzyła wniosek Spółki o podwyższenie kwoty pożyczki z 8 417,8 tys. zł do 11 292,6 tys. zł;
- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „Geotermia Podhalańska” S.A. – wniosek o dotację w wysokości 5 537,0 tys. zł na zadanie pn.: „Rozbudowa systemu geotermalnego w celu zwiększenia mocy odnawialnego źródła energii ciepłej dla PEC Geotermia Podhalańska S.A.”– wniosek został oceniony pozytywnie i zawarto umowa o dofinansowanie;
- G-Term Energy Sp. z o.o. – wniosek o dotację i pożyczkę w łącznej kwocie 74 431,1 tys. zł. na zadanie pn.: „Wykonanie otworów geotermalnych w Stargardzie”- wniosek o dotację został oceniony pozytywnie i zawarto umowę o dofinansowanie, wniosek o pożyczkę był w trakcie procedowania; wniosek

⁴⁶ Zmiana polegała na odejściu od stosowania średniej wartości wskaźników obliczonych dla wszystkich kryteriów w ramach danego naboru wartościami w poszczególnych przedziałach. Wartości krańcowe przedziałów zostały określone na podstawie projektów tego samego typu złożonych w dotychczasowych naborach.

o dotację w kwocie 31 740,0 tys. zł na zadanie pn.: „Wykonanie odwiertów geotermalnych w Stargardzie – etap II” - wniosek został oceniony pozytywnie i zawarto umowę o dofinansowanie;

- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sieradzu – wnioski o dotację i pożyczkę na łączną kwotę 60 330,0 tys. zł. na zadanie pn.: „Budowa ciepłowni geotermalno – biomasowej w Sieradzu z otworem zatlaczającym Sieradz GT-2” - wnioski zostały ocenione pozytywnie i zawarto umowy o dofinansowanie;
- Geotermia Mazowiecka S.A. – wnioski o dotację i pożyczkę na łączną kwotę 9 424,9 tys. zł. na zadanie pn.: „Poszukiwanie i rozpoznawanie wód termalnych otworem Mszczonów GT-1 – budowa odwiertu geotermalnego w Mszczonowie, powiat Żyrardowski” – wnioski zostały ocenione negatywnie z powodu nieuzyskania wymaganej minimalnej liczby punktów w ramach oceny merytorycznej I stopnia oraz niespełnienia kryteriów merytorycznych II stopnia, tj. m.in.: projektowany odwiert znajdował się poza obszarem posiadanej koncesji na wydobywanie wód termalnych ze złoża „Mszczonów”; nie będzie istniała możliwość wykorzystania w 100% mocy zainstalowanej w odwiercie GT-1 - całkowite wykorzystanie mocy zainstalowanej nastąpi w późniejszym okresie wraz z rozwojem miejskiej sieci ciepłej; zakres rzeczowy wniosku o dofinansowanie nie dotyczy budowy nowej ciepłowni geotermalnej oraz rozbudowy istniejącej ciepłowni a jedynie instalację odtworzeniową, która docelowo zastąpi obecnie funkcjonujący odwiert produkcyjny Mszczonów IG-1, tym samym nie było możliwości w ramach *Poddziałania 1.1.1.* finansowania instalacji odtworzeniowych.

(akta kontroli str. 199-204, 353-354)

W sprawie przyczyn odrzucenia ośmiu wniosków w ramach ww. konkursów Dyrektor Departamentu AiKW wyjaśnił m.in., że: „(...) *W ramach Poddziałania 1.1.1. odrzucono 8 wniosków, w tym 7 projektów zostało ocenionych negatywnie a jeden Wnioskodawca złożył rezygnację z dofinansowania na etapie uzgadniania warunków umowy o dofinansowanie. Główne przyczyny negatywnej oceny projektów geotermalnych w ramach Poddziałania 1.1.1. były następujące: negatywna ocena merytoryczna I stopnia, negatywna ocena finansowa, brak wymaganej gotowości projektu wynikający z nieprzedłożenia decyzji ooś.*

Negatywna ocena z powodu braku wykonalności finansowej projektu oraz braku ooś są przesłankami obiektywnymi, na które NFOŚiGW nie miał wpływu. Inwestycje geotermalne charakteryzują się bardzo wysokimi kosztami inwestycyjnymi, począwszy od rozpoznania warunków występowania wód termalnych, po budowę sieci wraz z całą towarzyszącą infrastrukturą ciepłowniczą. Największy koszt początkowy to wykonanie odwiertów. W sytuacji wysokiej kapitałochłonności inwestycji pojawiają się trudności z zapewnieniem środków na całą inwestycję. Również procedura ooś w przypadku inwestycji geotermalnych jest czasochłonna i często składa się z kilku etapów.

W związku z negatywnymi ocenami projektów geotermalnych na ocenie merytorycznej I stopnia w ramach I i III konkursu ogłaszanych w ramach Poddziałania 1.1.1 NFOŚiGW przeanalizował ustalone w ramach konkursu kryteria wyboru projektów. Analiza wykazała, że metodyka przyznawania punktów w Poddziałaniu faworyzowała projekty, w których paliwem jest biomasa. Projekty biomasowe w porównaniu do projektów geotermalnych są dużo tańsze. Nakłady inwestycyjne na projekty geotermalne są znacznie wyższe w odniesieniu do osiągniętych efektów w porównaniu do projektów biomasowych. Metodyka premiowała natomiast projekty, które w danym konkursie pozwalały osiągnąć najlepsze efekty środowiskowe przy jak najniższych nakładach. W praktyce projekty

geotermalne jako inwestycje zdecydowanie droższe miały problemy z uzyskaniem wymaganego minimum punktowego. (...)”.

(akta kontroli str.196-197)

Ostatecznie w efekcie zawartych umów powstanie pięć nowych instalacji ciepłowniczych wykorzystujących energię geotermalną⁴⁷ oraz trzy istniejące zakłady zostaną zmodernizowane⁴⁸.

(akta kontroli str. 87)

1.3.4. Program „Budowa źródeł ciepła wykorzystujących energię geotermalną (geotermia głęboka)” był finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021. Celem głównym programu było zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych poprzez budowę systemów produkcji energii z wykorzystaniem geotermii głębokiej w miejscach, w których poprzez wykonanie odwiertów badawczo-poszukiwawczych, potwierdzono obecność opłacalnych ekonomicznie źródeł i możliwość ich wykorzystania do celów grzewczych lub energetycznych. Beneficjentami mogły być małe, średnie i duże przedsiębiorstwa, jednostki samorządu terytorialnego, a także ich związki. Budżet programu wynosił 7 300,0 tys. euro, tj. ok. 31 622,9 tys. zł.

Do dofinansowania w ramach programu kwalifikowały się projekty z zakresu budowy systemów do produkcji energii na bazie źródeł geotermii głębokiej, polegające na: konstrukcji otworów zatłaczających/produkcyjnych na obszarach, na których potencjał geotermalny został potwierdzony poprzez realizację odwiertów próbnych w ramach zrealizowanych projektów badawczych; budowie lub rozbudowie ciepłowni/elektrowni geotermalnych; budowie infrastruktury ciepłowniczej (węzłów ciepłych, wymienników ciepła, połączeń sieciowych) służącej włączeniu ciepła geotermalnego do istniejących systemów ciepłowniczych; wprowadzeniu zmian technologicznych i infrastrukturalnych w istniejących systemach ciepłowniczych (przebudowa), mających na celu włączenie ciepła ze źródeł geotermalnych do ciepła systemowego. Dodatkowo zakres przedmiotowy projektów mógł obejmować działania edukacyjno-szkoleniowe, które mogły być realizowane, jako działania uzupełniające dla działań inwestycyjnych.

Jako oczekiwane wskaźniki rezultatu programu wskazano:

- zainstalowana moc do produkcji energii geotermalnej (nowych lub zmodyfikowanych instalacji) - 2,5 MW;
- liczba nowych lub zmodernizowanych instalacji do produkcji energii geotermalnej - 2 szt.;
- szacowana produkcja ciepła z energii geotermalnej - 12 500 MWh/rok;
- szacowana roczna redukcja emisji CO₂ - 27 790 t/rok.

W ramach naboru przeprowadzonego w okresie od 18 maja 2020 r. do 31 marca 2021 r. do Funduszu wpłynęły trzy wnioski na łączną kwotę dofinansowania 47 324,1 tys. zł. Dwa z nich zostały pozytywnie ocenione i zarekomendowane do dofinansowania podczas posiedzenia Komitetu ds. Wyboru projektów, który odbył się w dniu 24 czerwca 2021 r., tj.: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Turku dla projektu pn. „Wykonanie odwiertu Turek GT-2, budowa ciepłowni geotermalnej oraz rurociągu pomiędzy odwiertem Turek GT-1 i odwiertem Turek GT-2” oraz Chocholowskie Termy Sp. z o.o. w Czarnym Dunajcu dla projektu pn. „Budowa geotermalnej instalacji kogeneracyjnej do produkcji ciepła, energii elektrycznej i chłodu w przedsiębiorstwie Chocholowskie Termy Sp. z o.o.

⁴⁷ Geotermia Toruń Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sieradzu, Geotermia Mazowiecka S.A., MZEC Sp. z o.o. Koło, Bania Sp. z o.o. w Białce Tatrzańskiej.

⁴⁸ Park Wodny Bania S.A. w Białce Tatrzańskiej, G-Term Energy Sp. z o.o. w Stargardzie Szczecińskim, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej "Geotermia Podhalańska" S.A.

(HYDRO-GEO)”. Do dnia zakończenia kontroli NIK oba powyższe projekty były na etapie uzgadniania warunków umowy. Trzeci projekt, złożony przez BTI Energia Sp. z o.o. dla przedsięwzięcia pn. „Budowa źródeł ciepła wykorzystujących energię geotermalną w Bukowinie Tatrzańskiej” został odrzucony na etapie oceny merytorycznej II stopnia.

(akta kontroli str. 89, 394-420, 2264-2267)

1.4. NFOŚiGW w zakresie programów priorytetowych: „Geologia i górnictwo”, „Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju”, „Udostępnianie wód termalnych w Polsce od 2020 roku” nie prowadził szkoleń dla beneficjentów.

Jak wyjaśnił Dyrektor Departamentu AiKW: „(...) NFOŚiGW w ramach uczestnictwa w konferencjach lub spotkaniach, każdorazowo przekazywał informacje o dostępnej ofercie NFOŚiGW, funkcjonujących programach m.in. w obszarze energetyki, w tym geotermalnej. Dodatkowo do obsługi programu priorytetowego »Polska geotermia Plus« utworzono dedykowany adres mailowy, tj.: geotermia.plus@nfosigw.gov.pl, na który to adres potencjalni beneficjenci mogą kierować wszelkie pytania.(...)”.

(akta kontroli str. 93)

1.5. Minister właściwy ds. środowiska nie przeprowadzał kontroli działań NFOŚiGW w części dotyczącej finansowania zadań związanych z rozpoznaniem występowania na terenie kraju wód termalnych oraz w części dotyczącej gospodarczego wykorzystania wód termalnych, w zakresie umów zawartych w latach 2015-2021 r.

(akta kontroli str. 93)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Funduszu w zakresie zapewnienia środków finansowych na realizację zadań związanych z rozpoznaniem zasobów wód termalnych oraz ich wykorzystaniem w celach ciepłowniczych.

OBSZAR

2. Finansowanie wybranych zadań realizowanych przez państwową służbę geologiczną oraz przez podmioty zajmujące się wykorzystaniem energii wód termalnych

Opis stanu
faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą w Funduszu obowiązywał „Podręcznik Procedur dofinansowania przedsięwzięcia ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”, zatwierdzony uchwałą nr B/16/29/2013 Zarządu NFOŚiGW z dnia 3 kwietnia 2013 r.⁴⁹ Określał on procedurę udzielania dofinansowania i realizacji przedsięwzięcia ze środków NFOŚiGW, w tym m.in.: zasady i terminy rozpatrywania wniosków o wypłatę środków refundacji i zaliczek oraz rozliczenia zaliczek oraz wzory dokumentów potwierdzających dokonanie poszczególnych czynności związanych z rozpatrywaniem wniosków (w tym: m.in. karta obiegowa rozliczenia i karta akceptacji rozliczenia).

Dla naborów wniosków o dofinansowanie podstawowe zastosowanie miały regulaminy poszczególnych programów priorytetowych, zatwierdzone przez Zarząd NFOŚiGW, stanowiące uszczegółowienie opisanej w Podręczniku procedury naboru wniosków, ich oceny i zawierania umów o dofinansowanie. W przypadku

⁴⁹ Zmieniony Decyzjami Dyrektora Biura nr 23/DB/2013 z dnia 26.04.2013 r., nr 39/DB/2013 z dnia 05.07.2013 r., nr 47/DB/2013 z dnia 28.08.2013 r., nr 7/DB/2014 z dnia 26.02.2014 r. oraz uchwałami Zarządu NFOŚiGW nr A/18/1/2014 z dnia 29.04.2014 r., nr B/66/2/2014 z dnia 18.12.2014 r., nr B/2/13/2015 z dnia 15.01.2015 r., Decyzją Dyrektora Biura nr 4/DB/2015 z dnia 16.10.2015 r., Uchwała nr A/31/1/2016 Zarządu NFOŚiGW z dnia 25.03.2016 r., Decyzją Dyrektora Biura nr 7/DB/2016 z dnia 05.04.2016 r., uchwałami Zarządu NFOŚiGW nr B/24/5/2016 z dnia 01.06.2016 r., nr B/28/24/2016 z dnia 28.06.2016 r., nr B/32/14/2016 z dnia 19.07.2016 r., nr B/4/2/2017 z dnia 24.01.2017 r., nr A/40/4/2017 z dnia 13.06.2017 r., nr A/47/1/2017 z dnia 30.06.2017 r., nr B/50/2/2017 z dnia 21.11.2017 r., nr B/15/1/2019 z dnia 16.04.2019 r. Dalej: „Podręcznik”.

rozbieżności pomiędzy zapisami regulaminu danego konkursu/naboru a Podręcznikiem, pierwszeństwo zastosowania miały regulaminy konkursu/naboru.
(akta kontroli str. 421-428)

Ponadto w Funduszu obowiązywały „Zasady udzielania dofinansowania ze środków NFOŚiGW”⁵⁰, ustalone Uchwałą RN NFOŚiGW nr 176/13 z dnia 17 grudnia 2013 r., które były do dnia zakończenia kontroli 15-krotnie uaktualniane⁵¹. Zasady obowiązywały w zakresie dofinansowania ze środków NFOŚiGW działalności określonej w *ustawie POŚ*, do udzielania dofinansowania przedsięwzięć finansowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu UE, a także przedsięwzięć realizowanych z udziałem innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi, o ile umowy międzynarodowe, przepisy szczególne lub właściwe procedury nie stanowiły inaczej. Dofinansowanie działalności odbywało się przez: udzielanie oprocentowanej pożyczki, w tym pożyczki przeznaczonej na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków UE lub udzielanie dotacji.

O udzieleniu dofinansowania oraz jego warunkach decydował Zarząd Funduszu, biorąc pod uwagę w szczególności planowany efekt ekologiczny lub rzeczowy (traktowany jako równoznaczny z efektem ekologicznym, gdy odrębnego efektu ekologicznego nie można określić), efektywność kosztową oraz zabezpieczenie zwrotu przyznanego dofinansowania, z zastrzeżeniem, że udzielenie pożyczki lub dotacji, których wartość jednostkowa przekracza równowartość odpowiednio kwoty 1 000,0 tys. euro lub 500,0 tys. euro, wymagała zatwierdzenia wniosku Zarządu Funduszu o udzielenie dofinansowania przez RN Funduszu. Na to samo przedsięwzięcie możliwe było udzielenie pożyczki oraz dotacji. W takim przypadku suma udzielonego dofinansowania w formie pożyczki oraz dotacji nie mogła przekroczyć 100% wartości kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia. Zgodnie z Zasadami wypłata środków następowała po przedstawieniu dokumentów potwierdzających poniesione przez beneficjenta koszty przedsięwzięcia. Zarząd Funduszu mógł postanowić o wypłacie dofinansowania lub jej części w formie zaliczki pod warunkiem, że zostaną spełnione łącznie przesłanki: 1) beneficjent otworzy wyodrębniony rachunek bankowy, na który będą przekazywane środki z zaliczki oraz 2) z rachunku bankowego nie będą zrefundowane wydatki poniesione przez beneficjenta na realizację przedsięwzięcia przed dniem otrzymania zaliczki z NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 429-441)

Zasady kontroli warunków realizacji umów o dofinansowanie określone zostały w procedurze „Kontrola w NFOŚiGW”⁵². Oceną wniosków wg kryteriów dostępu⁵³ wpływających do Funduszu zajmował się Wydział Oceny Formalnej Wniosków – poza okresem od 22 października 2019 r. do 29 lutego 2020 r., kiedy wnioski o dofinansowanie były oceniane pod względem formalnym w komórkach ekologicznych na podstawie Uchwał Zarządu NFOŚiGW: nr A/69/6/2019 z dnia 22 października 2019 r. i nr B/4/3/2020 z dnia 21 stycznia 2020 r. Dalszym procedowaniem wniosków o dofinansowanie zajmowały się komórki ekologiczne, tj. zadań związanych z rozpoznaniem i udostępnieniem wód termalnych - Wydział

⁵⁰ Dalej: „Zasady”.

⁵¹ Uchwałą RN NFOŚiGW nr 133/14, z dnia 19.08.2014 r.; nr 74/15, z dnia 28.07.2015 r.; nr 31/16, z dnia 22.04.2016 r. – tekst jednolity; nr 59/16, z dnia 22.07.2016 r.; nr 13/17, z dnia 24.02.2017 r. – tekst jednolity; nr 3/18, z dnia 22.01.2018 r. – tekst jednolity; nr 84/18, z dnia 27.07.2018 r. – tekst jednolity; nr 154/18, z dnia 14 grudnia 2018 r. – tekst jednolity; nr 4/19, z dnia 25 stycznia 2019 r. – tekst jednolity; nr 81/19, z dnia 8 maja 2019 r. – tekst jednolity; nr 136/19, z dnia 29.08.2019 r. – tekst jednolity; nr 95/20, z dnia 05.06.2020 r. – tekst jednolity; nr 180/20, z dnia 23.10.2020 r. – tekst jednolity; nr 201/20, z dnia 20.11.2020 r. – tekst jednolity; nr 3/21, z dnia 29.01.2021 r. – tekst jednolity.

⁵² Uchwała Zarządu NFOŚiGW nr B/35/37/2005 z dnia 16 sierpnia 2005 r. ze zm.

⁵³ Tj. m.in. czy wniosek jest złożony w terminie, na obowiązującym formularzu, kompletny i prawidłowo podpisany oraz czy wnioskodawca mieści się w katalogu beneficjentów określonym w programie priorytetowym.

Górnictwa i Geologii, będący w strukturach Departamentu Ochrony Ziemi, a zadań dotyczących energetycznego wykorzystania wód termalnych - Departament Energii. Dla każdego wniosku (projektu) wyznaczony był koordynator.

(akta kontroli str. 4, 442-451)

2.2. Badanie procedowania złożonych wniosków w ramach niniejszej kontroli, przeprowadzono na podstawie analizy dokumentacji, dotyczącej finansowania wybranych przedsięwzięć realizowanych przez nw. podmioty:

2.2.1. PIG-PIB – wniosek pn.: „Zadania państwa wykonywane przez państwową służbę geologiczną w zakresie rozpoznania budowy geologicznej kraju dla ustalenia zasobów złóż kopalin i odnowienia bazy surowcowej realizowane od 2017 r. (ustawa Pgg art. 162. ust. 1. pkt. 1)”, o dofinansowanie pięciu podzadań, z których dwa związane były z geotermią, tj.:

- poddziałanie nr 4 - „Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania” – koszt zadania 2 735,0 tys. zł;
- poddziałanie nr 5 - „Program oceny stanu jakości i zasobów wód podziemnych zaliczonych do kopalin w celu ich ochrony i racjonalnego wykorzystania z uwzględnieniem zasad dokumentowania” – koszt zadania 741,8 tys. zł.

(akta kontroli str. 452-511)

Ww. wniosek procedowany był zgodnie z obowiązującym w dniu jego złożenia regulaminem naboru wniosków⁵⁴ oraz procedurami wewnętrznymi, a wypłata środków następowała po przedstawieniu dokumentów potwierdzających poniesione przez beneficjenta koszty przedsięwzięcia. I tak, m.in.:

- wniosek został złożony w ramach programu priorytetowego „*Geologia i górnictwo*” do Funduszu wpłynął w dniu 23 października 2017 r., tj. w terminie wymaganym w ogłoszeniu o naborze;
- wniosek po dokonaniu oceny wg kryterium dostępu⁵⁵ 31 października 2017 r. został przekazany do zaopiniowania ministrowi właściwemu ds. środowiska, który po uzgodnieniach z PIG-PIB dopiero 11 maja 2018 r. przesłał do NFOŚiGW pismo opiniujące pozytywnie celowość dofinansowania, tj. udzielenie dotacji równej 100% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia (pięciu poddziałań), do wysokości 6 672,0 tys. zł.;
- Fundusz po dokonaniu oceny wniosku wg kryteriów jakościowych dopuszczających⁵⁶, przeprowadzeniu z PIG-PIB negocjacji warunków umowy, podjęciu przez Zarząd i RN Funduszu uchwał o dofinansowaniu w dniu 10 sierpnia 2018 r. podpisał umowę o dofinansowanie. Zgodnie z umową wypłata dofinansowania (w formie refundacji) była realizowana po przedłożeniu przez PIG-PIB wniosku o wypłatę środków, będącym jednocześnie potwierdzeniem realizacji przedsięwzięcia w całości lub w części, zgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym oraz opisem przedsięwzięcia, stanowiącymi załączniki do umowy. W umowie dopuszczono rozliczanie kwot przewidzianych w harmonogramie wypłat z dopuszczalnym odchyleniem +/- 15% w okresie rozliczeniowym wskazanym w harmonogramie wypłat, bez

⁵⁴ Regulamin naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego Geologia i górnictwo Część 1) Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopali i wód podziemnych, przyjętego uchwałą Zarządu Funduszu nr B/28/18/2016 z dnia 28 czerwca 2016 r.

⁵⁵ Tj. m.in. czy wniosek jest złożony w terminie, na obowiązującym formularzu, kompletny i prawidłowo podpisany oraz czy wnioskodawca mieści się w katalogu beneficjentów określonym w programie priorytetowym.

⁵⁶ Tj. m.in. dot. oceny finansowej: analiza bieżącej i prognozowanej sytuacji finansowej wnioskodawcy – w tym analiza wykonalności i trwałości finansowej oraz ocena dopuszczalności pomocy publicznej.

konieczności wprowadzania zmian w harmonogramie rzeczowo-finansowym wypłat, bez przekraczania limitu dofinansowania na dany rok;

- wypłata środków (refundacja) następowała w oparciu o składane przez PIG-PIB „wnioski o wypłatę środków w ramach umowy dotacji”, do których dołączono zestawienia faktur lub równoważne dokumenty księgowe potwierdzające poniesione koszty;
- w trakcie realizacji umowy, w dniach od 4 do 9 września 2019 r. Departament Kontroli Przedsięwzięć Funduszu przeprowadził kontrolę realizacji ww. umowy, której zakres obejmował m.in. zgodność rzeczowego stanu zaawansowania przedsięwzięcia z warunkami umowy, w tym harmonogramem rzeczowo-finansowym. Kontrolujący nie wydali zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str. 512-610)

Według Kierownika Wydziału Geologii i Górnictwa Departamentu Ochrony Ziemi Funduszu, wg stanu na dzień 3 sierpnia 2021 r., stan realizacji ww. dwóch podzadań przedstawiał się następująco: „(...) Zgodnie z warunkami umownymi termin zakończenia realizacji całego przedsięwzięcia - 01.04.2021 r., natomiast termin osiągnięcia efektu rzeczowego - 01.09.2021 r. Minister Klimatu i Środowiska (MKiŚ) pismem z dnia 17.05.2021 r. (przesłanym do wiadomości NFOŚiGW) zaakceptował sprawozdanie roczne z realizacji ww. przedsięwzięcia z zakresu państwowej służby geologicznej za rok 2020, z którego wynika, że:

- podzadanie nr 4 (...) - zostało zakończone 30.06.2020 r.
- podzadanie nr 5 (...) - planowany termin zakończenia 01.04.2021 r.

Przedłużająca się procedura opiniowania przez MKiŚ opracowania pn. »Dokumentowanie zasobów eksploatacyjnych ujęć wód leczniczych. Poradnik metodyczny«, będącego jednym z efektów rzeczowych przedsięwzięcia spowodował konieczność wydłużenia terminu realizacji podzadania do 30.10.2021 r., a tym samym zmianę pozostałych warunków umownych. W związku z tym PIG - PIB pismem z dnia 07.07.2021 r. wystąpił do MKiŚ, (jako nadzorującego) z prośbą o wyrażenie zgody na zmianę warunków umownych, polegających m.in. na wydłużeniu terminu: realizacji przedsięwzięcia do 30.10.2021 r., osiągnięcia efektu rzeczowego przedsięwzięcia do 30.04.2022 r. oraz przedłożenia dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektu rzeczowego do 31.05.2022 r. MKiŚ pismem z dnia 16.07.2021 r. (przesłanym do wiadomości NFOŚiGW) wyraził zgodę na ich zmianę. Przedmiotowe zmiany, po przekazaniu przez PIG-PIB do NFOŚiGW pisma o zmianę warunków umowy, zostaną rozpatrzone w NFOŚiGW i po pozytywnej decyzji usankcjonowane stosownym aneksem do umowy.”

(akta kontroli str. 611-939)

2.2.2. Gmina Lesznówola – wniosek pn.: „Wykonanie otworu poszukiwawczo-rozpoznawczego wód termalnych Mysiadło GT-1 w miejscowości Mysiadło” został złożony w ramach programu priorytetowego „Udostępnianie wód termalnych w Polsce” na kwotę dofinansowania 4 452,9 tys. zł. Procedowanie wniosku przez Wydział Oceny Formalnej Wniosków⁵⁷ przedstawiono szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* - w następnym obszarze nin. wystąpienia pokontrolnego

(akta kontroli str. 2161-2255)

2.2.3. Geotermia Poddębice Sp. z o.o. – wnioski o pożyczkę i dotację na zadanie pn.: „Zaprojektowanie i rozbudowa ciepłowni geotermalnej dla Geotermii Poddębice Sp. z o.o. o układ kogeneracyjny o mocy nie przekraczającej 1 MW_e wraz z drugim stopniem odzysku ciepła o mocy około 3 MW_t oraz siecią ciepłowniczą na terenie Gminy Poddębice - Etap I” na łączną kwotę pożyczki i dotacji 14 858,4 tys. zł, tj.:

(akta kontroli str. 640-748)

⁵⁷ Dalej: „WOFW”.

- wnioski zostały złożone w ramach programu priorytetowego „Ciepłownictwo powiatowe - pilotaż” do Funduszu wpłynęły w dniu 6 marca 2020 r., tj. w terminie wymaganym w ogłoszeniu o naborze;
- ocena wniosków wg kryteriów dostępu została sporządzona przez WOFW z opóźnieniem w stosunku do terminów określonych w „Regulaminie Naboru Wniosku o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego Ciepłownictwo powiatowe”, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- po dokonaniu oceny wniosku wg kryteriów jakościowych oraz kryteriów horyzontalnych⁵⁸ w dniu 16 czerwca 2020 r. zostało wysłane pismo o uzupełnienie przez wnioskodawcę brakujących informacji i/lub dokumentów. W dniu 23 czerwca 2020 r. Spółka wystąpiła o przesunięcie terminu sporządzenia uzupełnień wnioski, na który Fundusz wyraził zgodę.
- po ponownej ocenie wniosku (4 sierpień 2020 r.) oraz po przeprowadzeniu negocjacji warunków umowy (7 wrzesień – 14 grudzień 2020 r.) 26 lutego 2021 r., tj. w terminie ustalonym w regulaminie RN Funduszu zatwierdziła wnioski Zarządu Funduszu o dofinansowanie przedsięwzięcia pożyczką do kwoty 10 400,9 tys. zł (w tym w formie zaliczki – 9 297,7 tys. zł) i dotacją do kwoty 4 457,5 tys. zł (w tym w formie zaliczki – 4 457,5 tys. zł);
- pismo informujące Wnioskodawcę o zatwierdzeniu przez RN Funduszu wniosków o dofinansowanie wpłynęło do Spółki w dniu 30 marca 2021 r., tj. z opóźnieniem w stosunku do terminów określonych w Regulaminie, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Decyzja dwóch Członków Zarządu w sprawie wyrażenia zgody na zmianę warunków udzielonego dofinansowania został podjęta 21 maja 2021 r., a umowy zostały zawarte 28 maja 2021 r. W trakcie procedowania wniosków Fundusz nie przeprowadzał kontroli w Spółce.

(akta kontroli str. 749-872)

2.2.4. Geotermia Uniejów im. St. Ołasa Sp. z o.o. – wnioski o dofinansowanie w formie dotacji oraz pożyczki projektu pn. „Rekonstrukcja otworów geotermalnych Uniejów IGH-1 i Uniejów PIG/AGH-1 w celu zwiększenia możliwości produkcji ciepła geotermalnego przez Geotermię Uniejów” na łączną kwotę 3 500,0 tys. zł⁵⁹, tj.:

- wnioski zostały złożone w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus” do Funduszu wpłynęły w dniu 18 grudnia 2020 r., tj. w terminie wymaganym w ogłoszeniu o naborze;
- ocena wg kryterium dostępu została dokonana przez WOFW z opóźnieniem w stosunku do terminów określonych w regulaminie naboru⁶⁰, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- podobnie ocena wniosków wg kryteriów jakościowych oraz kryteriów horyzontalnych została sporządzona z opóźnieniem, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- do dnia zakończenia niniejszej kontroli NIK nie została zakończona ocena wniosków wg kryteriów jakościowych oraz kryteriów horyzontalnych. W trakcie procedowania wniosków Fundusz nie przeprowadzał kontroli w Spółce.

(akta kontroli str. 878-942)

⁵⁸ Tj. m.in. czy przedsięwzięcie jest ekoinnowacyjne, czy projekt przyczynia się do zwiększenia świadomości ekologicznej przez edukowanie i informowanie jego odbiorców oraz interesariuszy o efekcie ekologicznym przedsięwzięcia, czy organizacja posiada system zarządzania środowiskowego oraz czy przedsięwzięcie realizowane jest przez gminy o znaczącym udziale obszarów chronionych („zielone gminy”).

⁵⁹ Pożyczka w wysokości 2 100,0 tys. zł i 1 400,0 tys. zł dotacja.

⁶⁰ Regulamin naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego Polska Geotermia Plus.

2.2.5. Geotermia Pырzycе Sp. z o.o. – wnioski o dofinansowanie w formie dotacji oraz pożyczki projektu pn.: „Modernizacja odwiertów geotermalnych w systemie układu geotermalnego w Pырzycach wraz z budową instalacji fotowoltaicznej” na łączną kwotę 6 230,2 tys. zł, tj.:⁶¹

(akta kontroli str. 943-1067)

- wnioski zostały złożone w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus” do Funduszu wpłynęły 25 lutego 2020 r., tj. w terminie wymaganym w ogłoszeniu o naborze;
- czynności związane z oceną wg kryterium dostępu zostały podjęte z opóźnieniem, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- uzupełnione wnioski wpłynęły do funduszu 11 maja 2020 r., a w dniu 12 maja 2020 r. zostały ocenione pozytywnie wg kryteriów dostępu;
- ocena wg kryteriów jakościowych oraz kryteriów dopuszczających została sporządzona z opóźnieniem, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w dniu 11 września 2020 r. Spółkę poinformowano o pozytywnej ocenie wniosków wg kryteriów jakościowych i horyzontalnych oraz w związku ze zmianą organizacji pracy Funduszu spowodowaną pandemią COVID-19 zwrócono się o dostarczenie pisma o gotowości do prowadzenia negocjacji w formie mailowej;
- negocjacje zostały zakończone 3 listopada 2020 r., a w dniu 7 grudnia 2020 r. Zarząd Funduszu podjął decyzje w sprawie przyznania dofinansowania;
- umowy o dofinansowanie zostały podpisane z opóźnieniem w stosunku do wymogów regulaminu, tj. dopiero 2 marca 2021 r. W trakcie procedowania wniosków Fundusz nie przeprowadzał kontroli w Spółce, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1068-1215)

2.2.6. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej „Geotermia Podhalańska:” S.A. – wniosek o dotację w wysokości 5 537,0 tys. zł na zadanie pn.: „Rozbudowa systemu geotermalnego w celu zwiększenia mocy odnawialnego źródła energii ciepłej dla PEC Geotermia Podhalańska S.A.” został złożony w ramach konkursu POIiŚ realizowanego w ramach *Poddziałania 1.1.1.* – wniosek został oceniony pozytywnie i zawarto umowy o dofinansowanie. Ww. wniosek był procedowany zgodnie z obowiązującym w dniu jego złożenia regulaminem⁶² naboru wniosków oraz procedurami wewnętrznymi, a wypłata środków następowała po przedstawieniu dokumentów potwierdzających poniesione przez beneficjenta koszty przedsięwzięcia. I tak:

(akta kontroli str. 1216-1277)

- ocena wniosku w zakresie kryteriów formalnych została przeprowadzona w terminie wymaganym w Regulaminie, a wniosek wymagał uzupełnień, o czym Spółka została poinformowana pismem z 21 marca 2017 r.;
- w dniu 28 kwietnia 2017 r. Spółka została poinformowana, że wniosek wymaga uzupełnienia w zakresie kryteriów merytorycznych I stopnia;
- w dniu 28 lipca 2017 r. Fundusz wezwał Spółkę do uzupełnienia wniosku w zakresie kryteriów merytorycznych II stopnia;

⁶¹ 2 492,1 tys. zł jako umowa dotacji i 3 738,1 tys. zł jako umowa pożyczki.

⁶² Regulamin konkursu realizowanego w ramach POIiŚ 2014-2020, dla Osi Priorytetowej I – Zmniejszenie emisyjności gospodarki, Działanie 1.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, Poddziałanie 1.1.1. Wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej. Dalej: Regulamin konkursu Poddziałania 1.1.1.

- w dniu 7 września 2017 r. Spółka została poinformowana, że wniosek został oceniony pozytywnie i projekt znajduje się na miejscu ósmym listy rankingowej ze statusem projektu podstawowego i rekomendowany kwotą dofinansowania w wysokości 9 109,3 tys. zł. W piśmie wskazano również, że lista projektów pozytywnie ocenionych przez Fundusz została zatwierdzona przez Instytucję Pośredniczącą, czyli Ministerstwo Energii;
  - w dniu 7 listopada 2017 r. Fundusz wystąpił z wnioskiem do Ministerstwa Energii o zwiększenie kwoty dofinansowania z 9 109,3 tys. zł do 12 245,3 tys. zł. W uzasadnieniu wniosku wskazano m.in. że: „(...) Ze względu na stwierdzenie we wniosku o dofinansowanie nieuzasadnionego zerowania ujemnych przychodów, które wnioskodawca dokonał na podstawie uwag IW (Funduszu), nastąpiła zmiana kwoty dofinansowania (...). Projekt pomimo zwiększenia kwoty dofinansowania nadal spełnia wszystkie kryteria merytoryczne I i II stopnia oraz spełnia minimum punktowe (...) zmiana kwoty dofinansowania nie wpływa na liczbę wniosków znajdujących się na liście projektów ocenionych pozytywnie. Wszystkie wnioski znajdujące się na tej liście nadal się będą na niej znajdowały, a żaden wniosek negatywnie oceniony nie zostałby na niej umieszczony. (...)”. W tym samym dniu Ministerstwo Energii zaakceptowało wniosek Funduszu;
  - umowa o dofinansowanie została zawarta w dniu 7 listopada 2017 r.;
  - w trakcie realizacji umowy Fundusz dwukrotnie przeprowadził kontrolę ex-post aneksów do umów z wykonawcami robót objętych dofinansowaniem. W ramach przeprowadzonych kontroli Fundusz nie zgłosił zastrzeżeń ani uwag.
- (akta kontroli str. 1278-1377)

2.2.7. Geotermia Toruń Sp. z o.o. – wnioski o dotację i pożyczkę na łączną kwotę 42 727,4 tys. zł na zadanie pn.: „Budowa ciepłowni geotermalnej w Toruniu, wykorzystującej istniejące otwory GT-1 i GT-2”. Wnioski zostały zaakceptowane i zawarto umowy o dofinansowanie. Ww. wnioski były procedowane zgodnie z obowiązującymi w dniu ich złożenia regulaminami naboru wniosków^{63,64} oraz procedurami wewnętrznymi, a wypłata środków następowała po przedstawieniu dokumentów potwierdzających poniesione przez beneficjenta koszty przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 1697-1754, 1927-1942, 1980-1997)

2.2.7.1. Wniosek o dotację w ramach konkursu POLiŚ realizowanego w ramach Poddziałania 1.1.1.:

- wniosek został złożony 1 marca 2017 r., tj. w terminie zgodnym z Regulaminem konkursu;
- ocena wniosku w zakresie kryteriów formalnych została przeprowadzona w terminie wymaganym w Regulaminie - 20 marca 2017 r. skierowano do Spółki pismo informujące, że wniosek wymaga uzupełnienia, tj. brak w nim było załącznika - deklaracji właściwego organu odpowiedzialnego za gospodarkę wodną oraz informacji czy przyłączenie instalacji OZE do sieci zostanie dokonane zgodnie z przepisami ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. *Prawo energetyczne*⁶⁵. Uzupełniony wniosek Spółka nadesłała 28 marca 2017 r.;

⁶³ Regulamin Konkursu w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 Oś priorytetowa I Zmniejszenie emisyjności gospodarki Działanie 1.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych Poddziałanie 1.1.1. Wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej.

⁶⁴ Regulamin naboru wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków NFOŚiGW w ramach programu priorytetowego Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki Część 2) Współfinansowanie projektów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach I osi priorytetowej POLiŚ 2014-2020 – Zmniejszenie emisyjności gospodarki.

⁶⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 716, ze zm.

- po dokonaniu oceny wniosku w zakresie kryteriów merytorycznych I stopnia, Fundusz 28 kwietnia 2017 r. zwrócił się do Spółki o jego uzupełnienie w zakresie dotyczącym zaliczenia do kosztów kwalifikowanych, m.in. zakupu żywności ruchomej, mebli, osprzętu elektronicznego. W sierpniu 2017 r., po dokonaniu oceny merytorycznej II stopnia, Fundusz zwrócił się do Spółki o uzupełnienie wniosku, m.in. o koncesje na wytwarzanie energii oraz przekazanie dodatkowych wyjaśnień w zakresie analizy finansowej i ekonomicznej oraz wykonalności finansowej projektu. Uzupełnienia wniosku dostarczono w wymaganym przez Fundusz terminie (17 sierpnia 2017 r.);
- Fundusz 7 września 2017 r. poinformował Spółkę, że w wyniku oceny w oparciu o kryteria merytoryczne I i II stopnia, wniosek oceniono pozytywnie i znajduje się na czwartym miejscu listy projektów pozytywnie ocenionych z rekomendowaną kwotą dofinansowania w wysokości 19 497,1 tys. zł. W piśmie wskazano również, że lista projektów pozytywnie ocenionych przez Fundusz została zatwierdzona przez Instytucję Pośredniczącą, czyli Ministerstwo Energii;
- umowa o dofinansowanie została zawarta w dniu 7 listopada 2017 r.; tj. w terminie wskazanym w Regulaminie naboru;
- Fundusz przeprowadził kontrolę procedur zawierania umów dla zadań objętych projektem. [...]TP

(akta kontroli str. 1755-1926)

2.2.7.2. Wniosek Spółki o dofinansowanie przedsięwzięcia w formie pożyczki ze środków krajowych celem uzupełnienia wkładu własnego beneficjenta, w ramach programu priorytetowego „Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki Część 2) Współfinansowanie projektów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach I osi priorytetowej POLiŚ 2014-2020 – Zmniejszenie emisyjności gospodarki”:

- wniosek złożono 1 marca 2017 r. łącznie z wnioskiem o dofinansowanie w formie dotacji ze środków unijnych w ramach *Poddziałania 1.1.1*. Jak wskazano w pkt 1.3.3. nin. wystąpienia, wsparcie z ww. programu mogli uzyskać wyłącznie beneficjenci I osi POLiŚ 2014-2020, dla których funkcję Instytucji Wdrażającej pełni NFOŚiGW. Tym samym, pomimo iż wnioski o dotację i pożyczkę składane były w tych samych terminach, podpisanie umowy pożyczki mogło nastąpić dopiero po podpisaniu umowy dotacji;
- w dniu 28 sierpnia 2017 r. Spółka dostarczyła zaktualizowany wniosek na skutek uwag zawartych w piśmie Funduszu z 3 sierpnia 2017 r., po dokonaniu oceny merytorycznej II stopnia wniosku o dotację, w którym zwrócono się do Spółki o uzupełnienie wniosku, m.in. o przekazanie dodatkowych wyjaśnień w zakresie analizy finansowej i ekonomicznej oraz wykonalności finansowej projektu. Zmiany we wniosku dotyczyły m.in. aktualizacji daty rozpoczęcia robót budowlanych i aktualizacji kwoty pożyczki;
- na skutek przedłużających się negocjacji warunków umowy pożyczki, a w szczególności wysokości jej oprocentowania i zabezpieczenia, Zarząd Funduszu 23 lutego 2018 r. podjął uchwałę o udzieleniu pożyczki na warunkach: wysokość pożyczki do kwoty 8 417,8 tys. zł, gdzie kwota dofinansowania w formie zaliczki wynosiła 7 996,6 tys. zł, okres na jaki została udzielona pożyczka – do 30 czerwca 2033 r. i forma zabezpieczenia – weksel własny „in blanco” Spółki z klauzulą „bez protestu”, poręczony przez Fundację „Lux Veritatis” w formie awalu na wekslu wraz z deklaracjami wekslowymi Beneficjenta i Poręczyciela. Umowa pożyczki została podpisana 27 lutego

TP Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorcy, na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 2176 ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1913 ze zm.).

2018 r. W dniu 10 października 2019 r. podpisano aneks nr 1, w którym wydłużono okres spłaty pożyczki do 30 czerwca 2036 r;

- w dniu 30 kwietnia 2021 r. RN Funduszu pozytywnie rozpatrzyła wniosek Spółki o podwyższenie kwoty pożyczki z 8 417,8 tys. zł do 11 292,6 tys. zł, a 14 maja 2021 r. zawarto aneks nr 2 do umowy pożyczki.

(akta kontroli str. 1943-2158)

2.2.8. G-Term Energy Sp. z o.o. – wniosek o dotację i pożyczkę w łącznej kwocie 74 431,1 tys. zł na zadanie „Wykonanie odwiertów geotermalnych w Stargardzie”- wniosek o dotację został oceniony pozytywnie i zawarto umowę o dofinansowanie. Ww. wniosek o dotację był procedowany zgodnie z obowiązującym w dniu jego złożenia regulaminem naboru wniosków⁶⁶ oraz procedurami wewnętrznymi, a wypłata środków następowała po przedstawieniu dokumentów potwierdzających poniesione przez beneficjenta koszty przedsięwzięcia. Wniosek o pożyczkę do dnia zakończenia niniejszej kontroli NIK był w trakcie procedowania.

(akta kontroli str. 1511-1571,)

2.2.8.1. Wniosek o dotację w ramach konkursu POliŚ realizowanego w ramach *Poddziałania 1.1.1.*:

- wniosek złożono 1 marca 2017 r., tj. w terminie zgodnym z Regulaminem konkursu POliŚ;
- ocena wniosku w zakresie kryteriów formalnych została przeprowadzona w terminie wymaganym w Regulaminie, a w trakcie jej procedowania wniosek wymagał uzupełnień;
- w dniu 4 maja 2017 r. Spółkę poinformowano, że wniosek wymaga uzupełnienia w zakresie kryteriów merytorycznych I stopnia, a 28 lipca 2017 r. w zakresie kryteriów merytorycznych II stopnia;
- w dniu 5 września 2017 r. Spółkę poinformowano, że wniosek oceniono pozytywnie i projekt znajduje się na dziewiątym miejscu listy rankingowej ze statusem projektu podstawowego i rekomendowany kwotą dofinansowania w wysokości 40 113,6 tys. zł. W piśmie wskazano również, że lista projektów pozytywnie ocenionych przez Fundusz została zatwierdzona przez Instytucję Pośredniczącą, czyli Ministerstwo Energii;
- termin podpisania umowy został na wniosek Spółki i za zgodą Ministerstwa Energii przesunięty o 14 dni i ostatecznie umowa o dofinansowanie została zawarta w dniu 24 listopada 2017 r.;
- Fundusz w dniach 8-12 marca 2021 r. przeprowadził kontrolę na zakończenie realizacji projektu. W informacji pokontrolnej z 20 kwietnia 2021 r. sformułowano pięć zaleceń pokontrolnych, w tym m.in.: wyjaśnić powody zwiększenia nominalnej mocy cieplnej wybudowanej instalacji o 0,3 MW oraz wyjaśnić przyczyny niskiego zaawansowania (17,86%) w uzyskiwaniu wskaźnika rezultatu bezpośredniego – dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych i dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej ze źródeł odnawialnych.

(akta kontroli str. 1572-1683)

Oprócz ww. dotacji Spółka zawarła również w dniu 22 kwietnia 2021 r. umowę dotacji w ramach konkursu realizowanego w ramach *Poddziałania 1.1.1.*, na zadanie pn.: „Wykonanie odwiertów geotermalnych w Stargardzie – etap II” w wysokości 31 740,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 87)

2.2.8.2. Wniosek Spółki o dofinansowanie przedsięwzięcia w formie pożyczki ze środków krajowych został złożony w ramach programu priorytetowego nr 5.16.

⁶⁶ Regulamin konkursu Poddziałanie 1.1.1.

„Wsparcie projektów realizowanych w ramach poddziałania 1.1.1, 1.5 i 1.6 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”:

- wniosek złożono 9 listopada 2019 r. i po uzupełnieniach w dniu 10 lutego 2020 r. został on pozytywnie oceniony wg kryteriów dostępu;
- w dniu 28 kwietnia 2020 r. Spółkę wezwano do uzupełnienia wniosku w zakresie oceny finansowej, w związku m.in. z niespójnością danych finansowych pomiędzy modelem finansowym oraz sprawozdaniami finansowymi. Po aktualizacji opinii finansowej wniosku wg kryteriów jakościowych dopuszczających (w zakresie wykonalności finansowej) 23 czerwca 2020 r. Spółkę poinformowano, że wniosek oceniono pozytywnie - warunkowo. Jednym z warunków oprócz powtórnego opracowania wniosku było zabezpieczenie spłaty pożyczki gwarancją bankową lub zabezpieczeniem równoważnym, po akceptacji Funduszu. Spółka 22 lipca 2020 r. przesłała dodatkowe wyjaśnienia oraz skorygowane dokumenty, a 7 sierpnia 2020 r. sporządzono aktualizację opinii finansowej wniosku wg kryteriów jakościowych dopuszczających z rekomendacjami: 1) udokumentowanie przez beneficjenta posiadania środków finansowych na sfinansowanie wkładu własnego, w tym transzy podatku VAT na etapie przed podpisaniem umowy pożyczki; 2) stały monitoring sytuacji finansowej beneficjenta poprzez cykliczne dostarczanie sprawozdań finansowych półrocznych i rocznych w okresie dofinansowania, 3) wzmocnienie zabezpieczenia spłaty wnioskowanej pożyczki ponad standardowy weksel własny „in blanco” wystawiony przez beneficjenta, w tym poręczenie niezależnego podmiotu, zaakceptowanego przez NFOŚiGW (lub gwarancja bankowa), do ustalenia w toku negocjacji warunków dofinansowania, 4) akceptacja oraz ustanowienie przez beneficjenta zabezpieczenia spłaty wnioskowanej pożyczki.

(akta kontroli str. 1684-1696)

Na temat opóźnienia w sporządzeniu oceny wg kryteriów dostępu oraz przyczyn braku dalszego procedowania wniosku od dnia 7 sierpnia 2020 r. Z-ca Dyrektora Departamentu Energetyki wyjaśniła: „(...) Ocena wniosku wg kryteriów dostępu została przeprowadzona przez Zespół Oceny Formalnej w NFOŚiGW. Obserwowana kumulacja składanych wniosków o dofinansowanie może skutkować opóźnieniami w ocenie wg kryteriów dostępu, którą prowadzi jedna komórka dla całego NFOŚiGW. Ocena wniosku na współfinansowanie jest nierozzerwalnie związana z realizacją umowy dotacji, która jest umową nadrzędną nad umową pożyczki. Na przełomie 2019 i 2020 r. procedowana była zmiana umowy dotacji polegająca m.in. na wydłużeniu okresu realizacji projektu. Czas realizacji inwestycji ma znaczący wpływ na założenia wniosku pożyczkowego, ponieważ determinuje m.in. okres spłat i karencji w spłatach. Do czasu zawarcia stosownego aneksu w ramach umowy dotacji z POliŚ w lutym 2020 r. nie była procedowana ocena wniosku pożyczkowego, ponieważ zawarte w nim dane były już nieaktualne i nie uwzględniały ww. zmian. Równolegle, pod koniec 2019 r. G-Term Energy Sp. z o.o. złożył w ramach V konkursu do Poddziałania 1.1.1 POliŚ wniosek dla kolejnego przedsięwzięcia nr POIS.01.01.01-00-0019/19 pn. »Wykonanie odwiertów geotermalnych w Stargardzie - etap II«. W takim przypadku analiza finansowa prowadzona jest dla wszystkich inwestycji łącznie z uwzględnieniem obciążenia wnioskodawcy wynikającego ze wszystkich zawartych umów o dofinansowanie oraz złożonych formularzy aplikacyjnych. Dlatego też wnioskodawca został poproszony o zaktualizowanie dokumentacji złożonej do wniosku o pożyczkę do umowy dotacji z 2019 r. (...) Aktualizacja wniosku o dofinansowanie w formie pożyczki wpłynęła do NFOŚiGW 19 maja 2020 r., a 24.07.2020 r. wnioskodawca otrzymał informację o wyniku oceny. W tym czasie Beneficjent wystąpił o kolejny Aneks w ramach

umowy POIS.01.01.01-00-0009/17, w ramach którego wnioskował m.in. o kolejne wydłużenie terminu zakończenia realizacji inwestycji oraz zwiększenie kosztów całkowitych z ok. 89 mln zł na ok. 96 mln zł. Skutkowało to koniecznością ponownego przeanalizowania zaktualizowanego modelu finansowego. Okazało się, (...) że wymagane będzie dodatkowe zabezpieczenie prawidłowości realizacji inwestycji (...). W dniu 23.09.2020 r. Departamentu Analiz Finansowych przekazał rekomendacje finansowe dotyczące m.in. wzmocnienie zabezpieczenia spłaty wnioskowanej pożyczki ponad standardowy weksel własny „in blanco” wystawiony przez Beneficjenta. Rozbudowany pakiet zabezpieczenia spłaty może zastąpić gwarancja bankowa, po uprzedniej akceptacji jej treści oraz Banku przez NFOŚiGW. (...) Umowa została uporządkowana Anekssem zawartym 03.12.2020 r. (...)

(akta kontroli str. 2268-2272)

2.2.9. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sieradzu – wnioski o dotację i pożyczkę na łączną kwotę 60 330,0 tys. zł na zadanie pn.: „Budowa ciepłowni geotermalno-biomasowej w Sieradzu z otworem zatłaczającym Sieradz GT-2” - zostały ocenione pozytywnie i zawarto umowy o dofinansowanie. Wypłata środków następowała po przedstawieniu dokumentów potwierdzających poniesione przez beneficjenta koszty przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 1378-1394, 1463-1469)

2.2.9.1. Wniosek o dotację został złożony w ramach konkursu POliŚ realizowanego w ramach *Poddziałania 1.1.1.*:

- złożono 24 maja 2019 r., tj. w terminie zgodnym z Regulaminem⁶⁷ konkursu;
- ocenę wniosku w zakresie kryteriów formalnych przeprowadzono w terminie wymaganym Regulaminem Poddziałania 1.1.1., a w trakcie procedowania wymagał on dwukrotnie uzupełnień w zakresie kompletności dokumentacji o czym Spółkę poinformowano pismami z 5 lipca i 2 sierpnia 2019 r.;
- w dniu 24 stycznia 2020 r. Spółkę poinformowano, że wniosek wymaga uzupełnienia w zakresie kryteriów merytorycznych I i II stopnia;
- w dniu 26 sierpnia 2020 r. Spółkę poinformowano, że wniosek został oceniony pozytywnie i projekt znajduje się na miejscu 13 listy rankingowej ze statusem projektu podstawowego i rekomendowany kwotą dofinansowania w wysokości 31 616,4 tys. zł. W piśmie wskazano również, że lista projektów pozytywnie ocenionych przez Fundusz została zatwierdzona przez Instytucję Pośredniczącą, tj. Ministerstwo Energii;
- umowę o dofinansowanie zawarto 30 listopada 2020 r.

(akta kontroli str. 1395-1462)

Zgodnie z Regulaminem konkursu w ramach POliŚ 2014-2020 ocena merytoryczna I oraz II stopnia dla danego projektu powinna być przeprowadzana w ciągu 80 dni od daty zakończenia jego oceny formalnej. Lista rankingowa projektów, które pozytywnie przeszły ocenę formalną i ocenę merytoryczną powinna być tworzona niezwłocznie po zakończeniu oceny wszystkich projektów w oparciu o kryteria merytoryczne I i II stopnia. Całkowity czas oceny (ocena formalna oraz ocena merytoryczna I i II stopnia) powinien wynosić nie więcej niż 120 dni, przy czym do ww. okresu oceny nie wlicza się czasu na udzielanie przez wnioskodawcę wyjaśnień lub uzupełniania/poprawy dokumentacji aplikacyjnej.

Na temat przekroczenia określonych w Regulaminie naboru terminów procedowania wniosku Z-ca Dyrektora Departamentu Energetyki wyjaśniła: „(...) PEC Sieradz został wezwany do uzupełnienia w dniu 27.01.2020 r. Ocena projektu po uzupełnieniach zakończyła się w dniu 23.04.2020 r. Jednak ocena wszystkich

⁶⁷ Regulamin konkursu Poddziałanie 1.1.1.

projektów po uzupełnieniach w zakresie oceny merytorycznej zakończyła się 15.07.2020 r. Raport został zatwierdzony przez Zarząd NFOŚiGW w dniu 28.07.2020 r. i przekazany do Instytucji Pośredniczącej (dalej: IP) celem akceptacji. IP wniosła uwagi do Raportu zatwierdzonego przez NFOŚiGW, które skutkowały jego zmianą i powtórzeniem całej procedury akceptacji. Zarząd NFOŚiGW zatwierdził zmieniony Raport w dniu 11.08.2020 r. NFOŚiGW w dniu 12.08.2020 r. po raz kolejny przekazał Raport do IP celem zatwierdzenia. Pismem z dnia 18.08.2020 IP zatwierdziła Raport. Pismo o pozytywnej ocenie zostało wysłane do Beneficjenta 26.08.2020 r. Beneficjent od daty podjęcia pisma (tj. od dnia 04.09.2020 r.) miał 60 dni na uzgodnienie warunków umowy o dofinansowanie. Na etapie uzgadniania warunków umowy o dofinansowanie stwierdzono rozbieżności pomiędzy złożonym wnioskiem o dofinansowanie i przygotowanymi przez Beneficjenta załącznikami do umowy. Rozbieżność dotyczyła mocy instalacji, która ma kluczowe znaczenie dla ustalenia wysokości maksymalnej kwoty dofinansowania. W świetle zaistniałych rozbieżności konieczne było wydłużenie o dodatkowe 30 dni terminu na zawarcie umowy o dofinansowanie gdyż Instytucja Wdrażająca jest zobowiązana do zweryfikowania przed zawarciem umowy o dofinansowanie czy projekt w dalszym ciągu spełnia kryteria wyboru.(...)”

(akta kontroli str. 2264-2267)

2.2.9.2. Wniosek Spółki o dofinansowanie przedsięwzięcia w formie pożyczki ze środków krajowych celem uzupełnienia wkładu własnego beneficjenta, w ramach programu priorytetowego „Wsparcie projektów realizowanych w ramach poddziałania 1.1.1, 1.5 i 1.6 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”:

- wniosek złożono 29 maja 2019 r. łącznie z wnioskiem o dofinansowanie w formie dotacji ze środków unijnych w ramach *Poddziałania 1.1.1.*, a jego ocenę wg kryteriów dostępu sporządzono 30 lipca 2019 r.:
- RN Funduszu uchwałą z 30 kwietnia 2021 r. zatwierdziła wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia pożyczką do kwoty 28 713,72 tys. zł, w tym w formie zaliczki – 26 791,8 tys. zł;
- umowa pożyczki została podpisana w dniu 28 maja 2021 r.

(akta kontroli str. 1470-1481)

Wyjaśniając okoliczności mające wpływ na zawarcie umowy pożyczki dopiero w maju 2021 r., skoro umowę dotacji zawarto w listopadzie 2020 r. Z-ca Dyrektora Departamentu Energetyki stwierdziła, że: „(...) Zgodnie z zapisami programu priorytetowego nr 5.16. „Wsparcie projektów realizowanych w ramach poddziałania 1.1.1, 1.5 i 1.6 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko” Beneficjentem programu mogą być Beneficjenci I osi Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, dla których funkcję Instytucji Wdrażającej pełni NFOŚiGW. Uzgodnienia warunków umowy pożyczki rozpoczynane są po zawarciu umowy dotacji (tj. 30.11.2020 r.) gdyż dopiero wtedy Wnioskodawca spełnia warunek programowy dotyczący Beneficjenta. Zgodnie z Regulaminem konkursu dnia 15.12.2020 r. została sporządzona ocena finansowa wniosku pożyczkowego. Opinia projektu była pozytywna jednak wnioskodawca został zobowiązany do przedłożenia sprawozdań finansowych za rok 2019 i dostępnych sprawozdań okresowych za rok 2020. Beneficjent uzupełnił dokumenty na początku stycznia 2020 r. Opinia finansowa nie uległa zmianie. W oparciu o opinię finansową został przygotowany arkusz negocjacyjny zawierający propozycję NFOŚiGW dotyczącą warunków finansowania projektu. Projekt arkusza został przekazany do wnioskodawcy w dniu 14.01.2021 r. Uzgodnienia arkusza negocjacyjnego zostały zakończone w dniu 15.04.2021 r. kiedy Beneficjent przekazał do NFOŚiGW podpisany arkusz. W oparciu o przygotowany arkusz został uzgodniony wniosek do Zarządu NFOŚiGW i Radę Nadzorczą o udzielenie dofinansowania. Uchwałą Zarządu

NFOŚiGW została podjęta w dniu 19.04.2021 r. a uchwała Rady Nadzorczej w dniu 30.04.2021 r. Po przyjęciu uchwały przez Radę Nadzorczą przygotowana została umowa o dofinansowanie w formie pożyczki oraz uzgodniona została zmiana umowy dotacji uwzględniająca m.in. wprowadzenie wypłat pożyczkowych. W związku z tym że Beneficjent chciał podpisać umowę razem z wymienionymi w niej formami zabezpieczeń prawidłowości realizacji inwestycji, zawarcie umowy odbyło się w siedzibie NFOŚiGW w obustronnie uzgodnionym terminie, tj. 28.05.2021 r. (...).

(akta kontroli str. 2268-2272)

Oprócz ww. wniosków o dofinansowanie, Gmina Sieradz jako właściciel udziałów Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sieradzu, w dniu 26 września 2017 r. zawarła umowę nr 661/2016 na dofinansowanie zadania: „Rozpoznanie i udokumentowanie zasobów wód termalnych na terenie miasta Sieradz” w wysokości 10 589,7 w ramach programu priorytetowego „Geologia i Górnictwo”, które dotyczyło wykonania otworu badawczego Sieradz GT-1.

(akta kontroli str. 1482-1510)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. WOFW nierzetelnie procedował złożony przez Gminę Lesznowola wniosek pn.: „Wykonanie otworu poszukiwawczo-rozpoznawczego wód termalnych Mysiadło GT-1 w miejscowości Mysiadło” w ramach programu priorytetowego „Udostępnianie wód termalnych w Polsce”.

Zgodnie z „Regulaminem konkursu o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu priorytetowego *Udostępnianie wód termalnych w Polsce*”⁶⁸ wniosek winien być rozpatrywany w oparciu o kryteria dostępu oraz kryteria jakościowe dopuszczające, wyszczególnione w programie. Oceny wg kryteriów dostępu oraz kryteriów jakościowych dopuszczających dokonuje NFOŚiGW, przy czym ocena wniosku wg kryteriów dostępu winna być dokonana przez WOFW w terminie do trzech dni roboczych od daty rejestracji wniosku.

Wniosek Gminy Lesznowola wpłynął do Funduszu w dniu 29 września 2020 r., tj. w terminie wymaganym w ogłoszeniu o naborze. Ocena wg kryteriów dostępu została sporządzona przez pracownika WOFW w dniu 3 listopada 2020 r., a zatwierdzona przez Kierownika WOFW w dniu 26 listopada 2020 r., tym samym została ona sporządzona z ponadmiesięcznym opóźnieniem w stosunku do terminów wymaganych w Regulaminie naboru.

W dniu 26 listopada 2020 r. Kierownik WOFW przesłał do Gminy Lesznowola pismo informujące, że wniosek został oceniony i wymaga uzupełnienia w zakresie dotyczącym wykazania dostępności sieci ciepłowniczej i możliwości oddania ciepła lub energii do sieci, w powiązaniu z lokalizacją otworu lub wykazanie możliwości wykorzystania pozyskanego ciepła lub energii do ogrzewania istniejących, dużych obiektów na zintegrowanym obszarze.

W ww. piśmie Kierownik WOFW, błędnie powołując się na § 6 ust. 3 Regulaminu naboru, wskazał, że: „(...) na etapie oceny według kryteriów jakościowych dopuszczających od I do III, na wezwanie NFOŚiGW możliwe jest jednokrotne uzupełnienie złożonej przez wnioskodawcę dokumentacji w terminie do 7 dni roboczych od dnia otrzymania wezwania przez wnioskodawcę(...)”, przy czym, jak zaznaczono: „Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem uzupełnienie wniosku wpłynęło do NFOŚiGW”.

⁶⁸ Dalej: „Regulamin naboru”.

Tymczasem zgodnie z § 5 ust. 3 Regulaminu naboru - paragraf ten dotyczy procedur oceny wniosku według kryteriów dostępu, a na takim etapie znajdował się wówczas wniosek Gminy Lesznowola: „(...) Na etapie oceny według kryteriów dostępu możliwe jest jednokrotne uzupełnienie złożonej dokumentacji w terminie do 5 dni roboczych od dnia otrzymania wezwania przez wnioskodawcę. (...)” i podobnie jw.: „Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem uzupełnienie wniosku wpłynęło do NFOŚiGW”.

Powyższe Kierownik WOFW wyjaśnił: „(...) W piśmie skierowanym do Wnioskodawcy omyłkowo wstawiono podstawę prawną, która informowała o czasie na wykonanie aktualizacji na kolejnym etapie oceny, tj. wg kryteriów jakościowych, na którym to etapie regulamin przewidywał 7 dni roboczych na uzupełnienie wniosku.(...)”. Dodatkowo wyjaśnił, że: „(...) W piśmie wzywającym do uzupełnienia wniosku wskazano, że wniosek został oceniony formalnie i nie zostało spełnione kryterium dostępu nr 13. Zgodnie z § 14 Regulaminu: Złożenie wniosku o dofinansowanie w trybie konkursowym, w ramach programu priorytetowego, oznacza akceptację postanowień niniejszego Regulaminu oraz dokumentów w nim wymienionych. Zatem Wnioskodawca wiedział, że wniosek nr 1657/2020 jest procedowany na etapie oceny wg kryteriów dostępu i miał obowiązek znać termin na uzupełnienie na tym etapie. W dniu 27.11.2020 r. zostało wysłane Wnioskodawcy pismo UNP: NFOŚiGW-20-302955 drogą elektroniczną na adresy e-mail wskazany we wniosku o dofinansowanie tj.: pri@lesznowola.pl i gmina@lesznowola.waw.pl. Zatem Wnioskodawca złożył uzupełnienie wniosku o dofinansowanie 9 dni roboczych od wysłania drogą elektroniczną wezwania do uzupełnienia wniosku.(...)”

Zgodnie z § 4 Regulaminu naboru: „W celu usprawnienia procesu rozpatrywania wniosków przewiduje się możliwość kontaktu NFOŚiGW z wnioskodawcą, w formie elektronicznej (za pośrednictwem poczty elektronicznej). W takim przypadku korespondencja do wnioskodawcy przekazywana będzie na adres e-mail, wskazany we wniosku o dofinansowanie”. Odpowiedź - uzupełnienie wniosku Gminy Lesznowola wpłynęło do NFOŚiGW w dniu 11 grudnia 2020 r., tj. w dziesiątym dniu roboczym od otrzymania drogą mailową pisma Funduszu wzywającego do uzupełnienia wniosku.

W ocenie NIK, niezależnie od przesłania przez Gminę Lesznowola uzupełnienia wniosku zarówno po ww. terminie pięciodniowym jak i siedmiodniowym, brak rzetelności przy sporządzaniu ww. pisma NFOŚiGW, w szczególności poprzez podanie błędnego terminu na dostarczenie uzupełnionego wniosku, mógł wpłynąć na niewłaściwy sposób procedowania wezwania przez wnioskodawcę, a w szczególności na termin sporządzenia i dostarczenia do Funduszu uzupełnienia wniosku, niezgodny z Regulaminem naboru.

(akta kontroli str. 2161-2255, 2256-2257)

2. WOFW nieterminowo sporządził oceny wniosków czterech wnioskodawców wg kryterium dostępu spośród badanych wniosków łącznie dziesięciu wnioskodawców. Zgodnie z regulaminami naborów w ramach poszczególnych programów priorytetowych ocena wniosku wg kryterium dostępu powinna być dokonana do trzech dni od daty rejestracji wniosku. Powyższa nieprawidłowość, oprócz wyżej opisanego wniosku Gminy Lesznowola, miała miejsce także w ramach procedowania nw. wniosków:

- a) wniosek Geotermii Poddębice Sp. z o.o. z 6 marca 2020 r. pn.: „Zaprojektowanie i rozbudowa ciepłowni geotermalnej dla Geotermii Poddębice Sp. z o. o. o układ kogeneracyjny o mocy nie przekraczającej 1 MW_e wraz z drugim stopniem odzysku ciepła o mocy około 3 MW_t oraz siecią ciepłowniczą

na terenie Gminy Poddębice - Etap I", gdzie termin instrukcyjny został przekroczony o jeden dzień;

- b) wnioski Geotermii Uniejów im. St. Olasa Sp. z o.o. z 18 grudnia 2020 r. w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus” – wnioski o dofinansowanie w formie dotacji oraz pożyczki projektu pn. „Rekonstrukcja otworów geotermalnych Uniejów IGH-1 i Uniejów PIG/AGH-1 w celu zwiększenia możliwości produkcji ciepła geotermalnego przez Geotermię Uniejów”, gdzie termin instrukcyjny został przekroczony o ok. jeden miesiąc;
- c) wniosek Geotermii Pyrzyce Sp. z o.o. z 11 maja 2020 r. w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus” – wniosek na zadanie pn.: „Modernizacja odwiertów geotermalnych w systemie układu geotermalnego w Pyrzycach wraz z budową instalacji fotowoltaicznej”, gdzie termin instrukcyjny został przekroczony o ok. dwa miesiące;

Kierownik WOFW powyższe wyjaśnił: „(...) Od 22.10.2019 r. do 29.02.2020 r. wnioski o dofinansowanie były oceniane pod względem formalnym w komórkach ekologicznych na podstawie Uchwał Zarządu NFOŚiGW: nr A/69/6/2019 z dnia 22.10.2019 r. i nr B/4/3/2020 z dnia 21.01.2020 r. Natomiast w marcu 2020 r. do Wydziału Oceny Formalnej Wniosków (DOW) wpłynęło 419 wniosków o dofinansowanie, które nie zostały zweryfikowane przez komórki ekologiczne NFOŚiGW. Jednocześnie wpływały na bieżąco wnioski o dofinansowanie w trwających naborach. Wnioski podlegały sukcesywnej ocenie i były przekazywane do komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za poszczególne programy priorytetowe lub były przekazywane do wnioskodawców celem uzupełnienia. W okresie od marca do lipca DOW zakończył ocenę 500 wniosków o dofinansowanie. Zwłoka w ocenie wniosków o dofinansowanie od grudnia 2020 r. do lutego 2021 r. spowodowana była szeregiem powodów. Od sierpnia 2020 r. priorytetowo była traktowana ocena wniosków o dofinansowanie złożonych w ramach programów priorytetowych z zakresu niskoemisyjnego transportu („Zielony samochód”, „e-Van”) oraz konkursów w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014-2021, z uwagi na oczekiwania i szczególne znaczenie obu obszarów finansowania w polityce Ministra Klimatu i Środowiska. W ramach powyższych programów zostało ocenionych 951 wniosków o dofinansowanie. Ocena formalna ostatniego wniosku została zakończona w kwietniu 2021 r. Przypominam, że łączny czas oceny zawiera możliwość uzupełnienia wniosku o dofinansowanie przez wnioskodawców. Tak więc na łączny czas oceny składają się następujące czynności: weryfikacja wniosku, przesyłanie pisma do wnioskodawcy drogą pocztową, uzupełnienie wniosku przez wnioskodawcę, przesłanie uzupełnienia wniosku do NFOŚiGW, weryfikacja uzupełnienia, oczekiwanie na otrzymanie zwrotnego potwierdzenia odbioru - w przypadkach wątpliwości co do dochowania terminu na uzupełnienie.

Ponadto zwracam uwagę, że wnioski nie wpływają równomiernie w ciągu roku. Występują okresy, w których liczba wniosków jest niewielka, jak również okresy, w których liczba wniosków jest nienaturalnie wysoka. Należy zaznaczyć, że największą liczbę wniosków wpływa w terminie zakończenia naboru, a dokładnie w ostatnim lub ostatnich dniach naboru. W efekcie następuje kumulacja liczby wniosków do oceny, która dodatkowo zwiększana jest w przypadku zakończenia kilku naborów w podobnym terminie. Wprawdzie na etapie planowania naborów podejmowane są działania, aby ograniczyć takie sytuacje, ale duża liczba programów priorytetowych, a tym samym naborów (ogłaszanych również w ramach innych źródeł dofinansowania - POliŚ, NMF EOG) uniemożliwia pełne wykluczenie nakładających się terminów zakończenia naborów. Zazwyczaj taka sytuacja występuje pod koniec

roku. Przykładowo w 2020 r. spośród prawie 1 200 wniosków o dofinansowanie ze środków krajowych, które wpłynęły w całym roku do komórki oceny formalnej, 149 wpłynęło w grudniu.

Reasumując: opóźnienia w ocenie trzech wniosków wskazanych w piśmie znak: LKA. 410.011.02.2021/13 wynikały z kumulacji znacznej liczby wniosków do oceny w stosunkowo krótkim czasie i zastosowania priorytetów wobec naborów. (...)”

Zdaniem NIK, główną przyczyną zaistniałych opóźnień były sprawy organizacyjne, wiążące się z napływem dużej liczby wniosków, przy nakładających się terminach naborów w ramach poszczególnych programów priorytetowych, których rozwiązanie leżało w gestii Funduszu.

(akta kontroli str. 749-752, 879, 903-904, 1076-1079, 2273-2280)

3. Pracownicy Departamentu Energii NFOŚiGW z opóźnieniem, w stosunku do terminów określonych w regulaminach naborów poszczególnych programów priorytetowych i konkursów, procedowali wnioski trzech wnioskodawców spośród badanych wniosków ośmiu wnioskodawców o dofinansowanie zgłaszanych projektów. Nieprawidłowości miały miejsce w odniesieniu do nw. wniosków:

- a) Geotermii Poddębice Sp. z o.o. – wnioski o pożyczkę i dotację na zadanie pn.: „Zaprojektowanie i rozbudowa ciepłowni geotermalnej dla Geotermii Poddębice Sp. z o.o. o układ kogeneracyjny o mocy nie przekraczającej 1 MW_e wraz z drugim stopniem odzysku ciepła o mocy około 3 MW_t oraz siecią ciepłowniczą na terenie Gminy Poddębice - Etap I”, złożone w ramach programu priorytetowego „Ciepłownictwo powiatowe – pilotaż”. Pismo informujące Wnioskodawcę o zatwierdzeniu w dniu 26 lutego 2021 r. przez RN Funduszu wniosków o dofinansowanie wpłynęło do Spółki w dniu 30 marca 2021 r., tymczasem zgodnie z regulaminem przygotowanie i podpisanie umowy powinno nastąpić do 16 dni od dnia wejścia w życie uchwały RN NFOŚiGW;
- b) Geotermii Uniejów im. St. Olasa Sp. z o.o. – wnioski o dofinansowanie w formie dotacji oraz pożyczki projektu pn. „Rekonstrukcja otworów geotermalnych Uniejów IGH-1 i Uniejów PIG/AGH -1 w celu zwiększenia możliwości produkcji ciepła geotermalnego przez Geotermię Uniejów”, złożone w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus”. Ocena wniosków wg kryteriów jakościowych oraz kryteriów horyzontalnych została sporządzona z opóźnieniem. Zgodnie z postanowieniami regulaminu naboru ocena wniosków wg kryteriów jakościowych oraz kryteriów horyzontalnych powinna być sporządzona do 17 dni od dnia zakończenia oceny wg kryteriów dostępu, tj. od dnia 12 lutego 2021 r. Tymczasem dopiero w dniu 24 maja 2021 r. wezwano wnioskodawcę o uzupełnienie wniosków w zakresie kryteriów jakościowych punktowych oraz kryteriów dopuszczających (m.in. o dostarczenie dokumentacji hydrogeologicznej);
- c) Geotermii Pyrzyce Sp. z o.o. – wnioski o dofinansowanie w formie dotacji oraz pożyczki projektu pn.: „Modernizacja odwiertów geotermalnych w systemie układu geotermalnego w Pyrzycach wraz z budową instalacji fotowoltaicznej”, złożone w ramach programu priorytetowego „Polska Geotermia Plus”. Zgodnie z regulaminem przygotowanie i podpisanie umowy powinno nastąpić do 16 dni od dnia wejścia w życie uchwały Zarządu NFOŚiGW, która została podjęta 7 grudnia 2020 r. Tymczasem umowy o dofinansowanie zostały podpisane z opóźnieniem, tj. dopiero w dniu 2 marca 2021 r.

Przyczynę przedłużającej się procedury oceny ww. wniosków Koordynator projektów – pracownik Departamentu Energii tłumaczyła m.in. tym, że: „(...) Ocena wg kryteriów jakościowych prowadzona jest przez kilka komórek organizacyjnych NFOŚiGW, tj. Departament Analiz Finansowych, Wydział Pomocy Publicznej oraz

komórkę właściwą do przeprowadzenia oceny ekologiczno-technicznej. W roku 2020 r. NFOŚiGW był obciążony oceną wniosków w ramach naborów ogłaszanych ze środków unijnych w ramach POIiŚ 2014-2020. Ze względu na specyfikę naborów ze środków zewnętrznych, ocena tych wniosków była traktowana priorytetowo, co wpłynęło na opóźnienie w ocenie wniosków z krajowych programach priorytetowych (...). Na opóźnienie w ocenie projektów wpływ ma również tryb pracy zdalnej, który utrudnia obsługę systemów informatycznych, w których zamieszczane są wyniki oceny wniosków. Obsługa projektów finansowanych ze środków krajowych jedynie w ograniczonym zakresie opiera się na elektronicznym obiegu dokumentów co znacząco wydłuża czas procedowania spraw. Regulamin naboru wniosków został przygotowany i zatwierdzony przed wystąpieniem pandemii COVID-19 oraz wprowadzeniem pracy zdalnej, stąd czas 17 dni na ocenę wniosku okazał się niewystarczający. W związku ze zdiagnozowanymi problemami w obsłudze projektów w sytuacji ograniczonej możliwości pracy w siedzibie firmy, NFOŚiGW podjął działania zmierzające do informatyzacji biura, które usprawniłaby proces wyboru projektów oraz realizacji umów o dofinansowanie. W tym celu powołano zespół roboczy, który opracowuje założenia dla nowego systemu IT.”

Dodatkowo w kwestii opóźnienia w poinformowaniu Geotermii Poddębice Sp. z o.o. o zatwierdzeniu przez RN Funduszu wniosków o dofinansowanie pracownik Departamentu Energii wyjaśniła: „Spółka została poinformowana o zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW wniosków o dofinansowanie niezwłocznie. Informacja została jednak przekazana w trybie roboczym, gdyż od czasu wprowadzenia obostrzeń wynikających z pandemii COVID-19 praca w NFOŚiGW świadczona jest przede wszystkim w trybie pracy zdalnej. W związku z zaistniałą sytuacją komunikacja z Wnioskodawcami i Beneficjentami odbywa się przede wszystkim drogą mailową i telefoniczną. Uzgodnienia treści umów o dofinansowanie zostały rozpoczęte po podjęciu uchwał przez Radę Nadzorczą a nie dopiero po poinformowaniu Wnioskodawcy o decyzji Rady Nadzorczej. Oficjalne pismo informujące Wnioskodawcę o decyzji Rady Nadzorczej zostało wysłane jedynie w celu dochowania zgodności z wewnętrznymi procedurami NFOŚiGW i nie miało wpływu na uzgadnianie z Beneficjentem umów o dofinansowanie.”

Dostrzegając obiektywne utrudnienia związane z terminowym rozpatrywaniem wniosków o dofinansowanie, spowodowane pandemią COVID-19, zdaniem NIK główną przyczyną zaistniałych opóźnień były jednak, podobnie jak przy ocenie wniosków wg kryterium dostępu, sprawy organizacyjne, wiążące się z napływem dużej liczby wniosków, przy nakładających się terminach naborów w ramach poszczególnych programów priorytetowych.

(akta kontroli str. 804, 905-910, 929-932, 2281-2290)

OCENA CZĄSTKOWA

Fundusz finansując zadania związane z geotermią realizowane przez państwową służbę geologiczną oraz podmioty zajmujące się wykorzystaniem energii wód termalnych działał zgodnie z obowiązującymi procedurami udzielenia dofinansowania i realizacji przedsięwzięć ze środków NFOŚiGW, w szczególności w części dotyczącej zasad rozpatrywania wniosków o dofinansowanie oraz rozliczania przyznanego dofinansowania. Występowały jednak przypadki nieprawidłowości związane z przekraczaniem terminów procedowania poszczególnych etapów rozpatrywania wniosków, co dotyczyło wniosków czterech potencjalnych beneficjentów spośród dziesięciu badanych.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Podjęcie działań organizacyjnych w celu zapewnienia realizacji poszczególnych etapów naboru wniosków o udzielenie dofinansowania w terminach zgodnych z obowiązującymi regulaminami naborów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
i wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 4 październik 2021 r.

Kontroler prowadzący
Tomasz Kuźniak
Doradca techniczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....